

Annyira büszkék voltunk magyarságunkra, hogy naiv módon azt gondoltuk, megvéd bennünket

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Vége az Első Könyvnek

(Váichi)

A gyermekeit megáldó, végakaratát közlő Jákob halálával befejezzük Mózes első könyvének olvasását (január 2.). A pátriárkák kora ezzel lezárult. Érdemes megvizsgálnunk, mi volt a jelentősége e korszaknak a monoteizmus kialakulása szempontjából. Tudniillik Ábrahám, Izsák és Jákob az elsők, akik még a színáji kinyilatkoztatás előtt az isteni megnyilatkozás élményében részesülnek.

A vallástudomány egyes képviselői szerint az ősatyák vallása még csupán a kezdetét, de nem a teljes kibontakozását jelenti az egyistenhitnek.

Tudósok szerint ebben a korszakban inkább egy zártabb törzsi vallásról beszélhetünk, semmint olyanról, amely a maga teljes egyetemességében tükrözné a monoteizmus mindent átölelő eszméjét.

Ezzel szemben mi azt valljuk, mivel a Genézis könyvéből ez kimutatható, hogy e kezdeti korokban már olyan hitet tár elénk vallásunk, amely meghatározó módon hangsúlyozza Isten és az ember kapcsolatát, szövetségét.

A legmeghatározóbb része hetiszakasunknak Jákob búcsúja az életől és övéitől. A halott apára sírvacsókolva boruló József képe. A haldokló egy éltető eszmét hagy örökül: az egyetlen Isten hitét. Isten a mindenség ura. Jelen volt a család megpróbáltatással kikövezett életútján. Ő nem egy meghatározott földrajzi terület, egy csoport vagy törzs Istene, hanem a mindenség Ura.

Akihez Jákob fohászodik, ugyanaz, aki jelen van Ábrahám életében, aki megnyilatkozik Izsáknak, és aki az áldás ígéretével szól hozzá az éji látomásban.

Istennek mindenkire gondja van. Milyen gyönyörűen fejt ki ezt Májmoni: Isten gondoskodása éppúgy kiterjed a földre, mint az égre. Ezért szent feladata a hívő embernek, hogy ugyanezek gyakorlásában ne fáradjon el, mert ezzel válnak hasonlónak az Alkotóhoz.

Tudjuk, e hasonlatosságról már Szentírásunk első fejezete tudósít. Májmoni szerint mi más ez, mint az egyetemes monoteizmusból fakadó erkölcsi szolgálat és tevőleges hozzájárulás ahhoz, ami az ember javát, életét, békességét szolgálja a földön.

Hitünk gyökerei, a Genézis könyve, a pátriárkák vallása már teljes szépségében ragyogtatják fel az erkölcsi monoteizmust.

Ráv

Találkozás egy lenyűgöző emberrel

Elie Wiesel a Parlamentben

Magyarországra érkezett Elie Wiesel Nobel-békedíjas író, hogy részt vegyen a Parlament Felsőházi Termében tartott „Magyar–zsidó együttélés” szimpóziumon.

A történelem során sokat átélt patinás termet zsúfolásig megtöltötték korábbi és napjainkban is tevékenykedő politikusok, közéleti személyiségek, a történelmi egyházak képviselői, a követségek első emberei, valamint természetesen a hazai zsidóság vallási és világi vezetői a fővárosból s az ország számos részéből.

Első szónokként Balog Zoltán, az Országgyűlés Emberi Jogi, Kisebbségi, Civil és Vallásügyi Bizottságának fideszes elnöke lépett a mikrofonhoz. Az 1944-es szörnyű események felidézésekor hangsúlyozta, hogy mindez, ami akkor történt, az egész nemzettel történt meg. A nemzeti közösségnek több százezer tagját hurcolták el Magyarországról, köztük volt egy akkor alig tizenöt éves fiú, Elie Wiesel is. Bízunk abban, mondta, hogy Wiesel meglátja Magyarország igazi arcát is, ami nem gyűlölködő, bár nem tud mindig mosolyogni.

A konferencia címére utalva a szónok kifejtette: van, létezik együttélés, hiszen a zsidóság hite és kultúrája éledt újjá, s bár jelenleg nem nélkülözi a vitákat, melyeket politikáról, kultúráról, nemzetről és pénzről folytatunk, emellett a gyógyító emlékezetnek vagyunk érdekeltjei egy olyan országban, ahol hite, vallása, faji és kisebbségi volta miatt senkinek nem kell félni, mert mindenkit megvéd az állam és a közösség ereje.

Balog Zoltán szót arról is, hogy kétszen állnak újra és újra magukba nézni, hogy mindazok, akik egykor a nemzeti-szocializmus eszméjét vallották, ne találjanak követőkre. Legfontosabb feladatunk egymás emberi méltóságának tiszteletben tartása és megőrzése mindenki szemében. A bűn megvallása, a bocsánatkérés és a megbocsátás nem a gyengeség jele, s erre mindnyájunknak szüksége is van – emelte ki.

A szónok megemlékezett azokról az emberekről is, akik a vészkarokban életük kockáztatásával mentették a zsidókat. Végezetül hasznos és gyógyító tanácskozást kívánt.

Köszöntőt Bajnai Gordon miniszterelnök mondott. Előjáróban megbecsülését és háláját fejezte ki az embertelenség megfékezése érdekében végzett tevékenységéért, írói, emberi nagyságáért Elie Wieselnek, majd egy könyvének néhány sorából idézett. Nyíltan beszélt arról, hogy alapos ok van az elgondolkodásra, a felélős szembenézésre: a soá össznemzeti tragédiája velünk történt, és részben mi követtük el. A múltunk, a történelmünk egybeforttette hozzá. Auschwitz után már semmi nem olyan, mint volt. Nincs többé elképzelhetetlen. Láttuk a gyűlölet állomásait. Szó – tettek – halál. Ahol könyveket égettek, ott embereket is.

Bajnai Wieselt idézte: Az élet ellentéte a közöny. Mi nem vagyunk közönyösök – hangsúlyozta a szónok –, hiszünk a demokráciában, s a múlt és a jelen közti különbség mi vagyunk. A miniszterelnök ezután szót arról, hogy a szélsőjobboldal előretörése már nemcsak fenyegetés, hanem nyilvánvaló tény. Új és tiszta lapot kell nyitni a demokratikus politika minden egyes szereplőjének, már nem azt nézve, hogy miért is erősödött meg a szélsőjobboldal, ki volt a hibás, hanem azt, mit lehet ez ellen tenni, és kiben bízhatunk. Betiltani nem lehet egy pártot egészen addig, amíg az alkotmányos

kereteknek megfelelően jogszabályokon belül működik, de kötelessége a kormánynak felemelni a szavát akkor, ha egy párt, akár csak szavakkal is, de átlépi ezeket a határokat.

Alig kérdéses – mondta Bajnai –, hogy a szélsőjobb jövőre bekerül a Parlamentbe. A kérdés inkább az, hányan, és mire lesz majd lehetőségük. A miniszterelnök azt is kifejtette ennek kapcsán: a politikusok hibája volt az is, hogy hagyták az antifaszizmus ügyét a politikai szembenézés újabb eszközévé tenni, ahelyett, hogy egységesen léptek volna fel a demokrácia védelmében, de hiba az is, ha akár csak a legkisebb település önkormányzatában is van együttműködés a szélsőségesekkel. Közéleti karanténba kell zárni a szélsőségeket, de nem terelhetünk be olyanokat, akik csupán eltérő véleménnyel bírnak.

A miniszterelnök hiányolta egyúttal a politikai konszenzust, véleménye szerint egyértelművé tett határok kellenének ahhoz, hogy megmutatkozzon, ki van belül, ki van kívül. Összefoglaló szolgált fel valamennyi demokratát, egyúttal reményét fejezte ki, hogy a jövőben is a demokraták lesznek többségben az Országgyűlésben, függetlenül attól, melyik párt nyer a választásokon.

Bajnai Gordon a helyszínen kapcsán emlékeztetett: ebben a terebben legitímáltak a zsidótörvényeket, itt ültek ennek felelősei, elkövetői, tehát itt kell megvédeni, megerősíteni a polgári demokráciát. Nemcsak a kormány felelőssége ez, hanem mindazoké, akik képesek tenni érteinkért.

Oberlander Baruch ünneplése

Zárszavában a miniszterelnök elmondta, hogy olyan országban szeretne élni, ahol megértés, befogadás és összetartozás van, ahol békében élhetnek zsidók, nem zsidók – magyarok.

Ezt követően a nap díszvendége, Elie Wiesel emelkedett szólásra.

Először is engedjék meg nekem és feleségemnek, Marionnak, hogy kifejezzük őszinte hálánkat, amiért meghívott kaphattunk erre a rendkívüli ülésre. Érthető – személyes és történelmi – okokból ez igen sokat jelent nekem mint zsidónak, mint íróknak és mint tanárknak is.

Zsidóként szólok önökhöz, olyan emberként, akinek az életére nagy, sőt mondhatni drámai hatással volt a magyar történelem és kultúra.

Azon férfiak, nők és gyermekek egyikeként szólok önökhöz, akik zsidó családból származva, Romániában látták meg a napvilágot, de Magyarországon keresztül kerültek Auschwitzba...

Elnézésüket kell kérnem, amiért felszólalásom teljes szövegét nem magyarul mondom el. Életem nagyobbik felében – 1945 óta – előbb Franciaországban, majd Amerikában él-

tem, leginkább más nyelveken tanultam, dolgoztam, olvastam és írtam. Viszonylag kevés alkalmam volt magyarul szólhatni. És minthogy író vagyok, s a nyelv igen-igen nagy becsben áll előttem, inkább most sem teném. Szíves engedelmeimmel tehát angolul folytatom.

Évekkel ezelőtt – Ronald Reagan elnök úrhoz intézve szavaimat – azt mondtam, olyan hagyomány részese vagyok, amely megköveteli tőlem, hogy a hatalom gyakorlóinak megmondjam az igazat. Őszintén remélem, nem sértem meg önöket, ha ugyanebben a szellemben szólok most is.

Ez alkalommal is szeretnék szót ejteni a múltra való emlékezés fontosságáról. Ahogyan a régi görögök keresték a szépséget, s a rómaiak a boldogságot, úgy vannak a zsidók szüntelenül elfoglalva az emlékeikkel.

„Amikor az önök katonái 1940-ben megérkeztek Máramaros-szigetre, jól emlékszem még, az ottani zsidóság megkönnyebbüléssel és bizalommal fogadta őket.

Otthon többnyire jiddisül beszélünk természetesen, de a második nyelvünk a magyar volt. Magyar iskolába jártam. Héberül imádkoztam, jiddisül álmotam, a beszélgetéseink viszont többnyire magyarul zajlottak. Édesanyám kívülről tudta Petőfi és Ady verseit. Nagymamám hadiözvegy volt: a férje, az én nagyapám, akinek a nevét viselem, felcsér volt az osztály-magyar hadseregben, ott harcolt

és esett el. A zsidók hosszú-hosszú időn át ennek az országnak a leghűségesebb polgárai közé tartoztak. Annyira büszkék voltunk a magyarságunkra, hogy naiv módon azt gondoltuk, megvéd bennünket. Olyannyira így volt, hogy amikor hírt vettük a deportálásokról, és hogy az úti cél ismeretlen, meg voltunk győződve róla, a kormány sosem árulhat el bennünket. Nyilván elrejtettek majd valahol, egy munkatáborban, téglaágyárban – Magyarországon belül, biztonságban.

Emlékszem, és le is írtam már, hogyan jöttünk el otthonról utoljára... Édesapám könnyezett. Sose látam azelőtt sírni. Anyám – úgy tűnt – mélyen el van merülve a gondolataiba. A kishűgomon vörös kabátka, aranyszőke haját gondosan megfésülték. A csendőrök taszigáltak minket, bortal noszogattak, rákiabáltak a hűgomra is, ránk is: Gyorsabban! Gyorsabban! Attól a perctől fogva gyűlöletet öleltek. És ma is a gyűlölet az egyetlen kapcsolás közöttünk.

Emlékszem arra is, ahogy megérkezettünk a Nagyszínagóga udvarára. A bejáratnál sorba állítottak min-

ket. A magyar tiszt a papírjainkat kérte. Beléjük se nézett, azzal a mozdulattal hajította a kukába, az illúzióikkal és az életünkkel együtt."

Amit most felolvastam önöknek, 1954/55-ben írtam. Minden szava igaz.

De... harag és reménytelenség szülte, a gyűlölet addigra elmúlt.

Voltaképp sosem gyűlöltém igazán senkit. Egészen biztos, hogy nincs bennem gyűlölet a mai Magyarországgal szemben. Nem gyűlölök én ma senkit sem. Az Izraelben élő zsidók szeretnek engem, és én viszontszeretem őket teljes szívemből, de sose engedném meg senkinek, hogy azt mondja, nekem ezért gyűlölöm kellene az ő ellenségeiket, a palesztinokat. Nem fogom. Akármilyen jó válasz a fájdalomra és a reménytelenségre, a gyűlölet nem része annak.

És mégis, a múlt része a jelenünknek. Avagy William Faulkner szavával: „A múlt nem halott, sőt mi több, még csak el se múlt igazán.” Azok, akik megtagadják a múltat, szégyent és romlást hoznak a történelmünkre. A mélységes szomorúság, amit mi, magyar zsidók éltünk át, elszenvedve a gyűlölettel teli magyar csendőrség brutalitását, kegyetlenségét, melétt átadtak volna a német SS kezébe, nem múlik el, és nem is halványul. Vajon Adolf Eichmann-nak és maroknyi lakájának tényleg sikerült volna hat-nyolcszázezer férfit, nő és gyermek Birkenauban deportálására ilyen semmi idő alatt véghezvinnie a fasiszta magyar haderő aktív közreműködése nélkül?

Vajon a történelem következménye vagy elfajulása volt az, ami történt?

Vajon az volt-e a célja, hogy megtanítson minket óvakodni az olyan helyzetektől, amikor az ember az isteni teremtés kudarcává lesz?

Arisztotelésznek volna igaza, aki szerint a filozófia a botránkozás és a félelem hatására indul fejlődésnek?

Némelyikünk mindkettőt átélte. De a mi rémületünk és szomorúságunk nem az új generációké. Önök közül azok, akik kései születésűeknek vagy erkölcsi bátorságuknak köszönhetően nem voltak részesei a bűntetteknek, nem löktek zsidókat a Dunába, nem verték őket halálra az utcán és nem adták át Eichmann tettestársainak, per definitionem ártatlanok. Nem vagyok hajlandó a kollektív bűnösségen hinni. Önök nem is a tegnaptól felelnek, hanem a máért, nem azért, ami a sötét emlékeket szülte, hanem azért, ami önökön áll. Önök, e Parlament tiszteletre méltó tagjai közül azok, akik önszántukból tanulmányozták tragikus történelmünket, szövetségeseink és barátaink; mások, akik a régi-új gyűlölet nevében a tagadást prédikálják, nem méltók sem nemzeti, sem népi szolidaritásunkra. Talán valóban csak kicsiny, marginális kisebbséget jelentenek, de a történelem megtanított minket arra, mi minden következhét kis csoportok manipulatív tevékenységéből.

A kis nyilas csoportok gyilkos ereje szavakban gyökerezett, mocskos szavakban, gyűlölködő szavakban, mérgező szlogenekben, melyek mások nyilvános megalázására, erőszakra és öldöklésre buzdítottak. A tettek a szavakat követték, ahogyan mindig. És akkor már gyakran késő.

(Folytatás a 4. oldalon)

MEGHÍVÓ

A Budapesti Zsidó Hitközség
a budapesti gettó felszabadításának
65. évfordulója alkalmából
emlékező istentiszteletet tart

2010. január 18-án, hétfőn, 10.00 órakor

a Dohány utcai zsinagógában.

Beszédet mond: **Schweitzer József nyug. orsz. főrabbi**

Énekel: **Fekete László főkántor**

A megemlékezést követően bemutatjuk a zsinagóga
kertjében rendezett emlékkiállítás és a hozzá kapcsolódó
honlapot (www.dohanykert.hu).

12 órakor a Rumbach Sebestyén utcai zsinagógában
a Buchenwald elfeledett asszonyai című kiállítást megnyitja:

Zoltai Gusztáv

A kegyeletes megemlékezésre és a kiállítások megnyitójára
tisztellel meghívjuk.

Streit Sándor,
a BZSH elnöke

Zoltai Gusztáv,
a BZSH ügyvezető igazgatója

Nyitnikék a Wesselényi utcában

A címbe szereplő énekesmadár ezt a szót dalolja: „Nyitni kék” – ez utóbbi nem szín, hanem tájszóval a kellene vagy inkább kéne kifejezése. Hajdanán volt egy ilyen című rádióműsor-sorozat, amely iskolákról szólt. Néhány évtizeddel megkésve, mellékletnek szánjuk ezen írást. Beszéljünk a Wesselényi utcai zsidó iskoláról, amelyet nem „kék” megnyitni, működik az csaknem két évtizede, számos végzettje otthon vagy külföldön folytatta tanulmányait főiskolán, egyetemen vagy rangos jesivában. 2010 tavaszán tervezik az évfordulót megünnepelni.

Az iskolában néhány hónapja új igazgató mutatkozott be, *Sugár Sára*, aki egy másik felekezeti iskolában, a Scheiberben dolgozott több mint másfél évtizedig. Tevékenysége kezdetén egy ajándékhoz jutott, jutottunk, a most megnyílt reprezentatív óvoda annak tekinthető. Mindnyájan gazdagabbak lettünk általa. Az érdeklődés iránta óriási, már várólistát kellett bevezetni. Az igazgató munkába lépése után kellemes meglepetésként érte a rendkívül felkészült tanári karral való találkozás. Meggyőződött arról, hogy a szóbeszéd és a valóság között nagy a távolság. Ennek bizonyítására az iskola többféle szórólaptól adott ki, és „iskolanyitogató” programsorozatot indított. Ennek keretében az első osztályba igyekvő gyerekek szülei részére nyílt napot szerveztek, amelyen a világi és vallási igazgató, az igazgatóhelyettes, valamint a tanári kar tagjai közül többen felvilágosítást adtak az intézményben folyó munkáról.

A vendégeket a patinás épületbe lépve megragadhatta a dekoráció, amely szinte kivétel nélkül a gyerekek alkotásaiból, rajzaiból készült.

Ahogy ők látják a vallási ünnepeket, a kegytárgyakat. A színes szalagok, szerpentinek a mennyezetből a padlásig játékos hangulatot kölcsönöznek (a most már megint) az óvodától az érettségiig tanuló diákoknak. Az érdeklődők megtöltötték a vendégeknél szánt termet. Sugár Sára, az igazgató üdvözölte a megjelenteket; közölte, hogy az iskola az ortodox hitközség felügyelete alatt áll, feladata a zsidó vallásos tradíció ismertetése, a zsidó élet mindennapjainak – kóser étkezés, szokások, szabályok – gyakorlati alkalmazása, ugyanakkor magas szintű, színvonalas, a modern tudományok kutatásainak megfelelő világi oktatás biztosítása.

Működnek szakkörök, sportkörök, művészi csoportok, rangos eredményt értek el a diákok a kosárlabda-bajnokságban, rendszeresek a

múzeum- és színházlátogatások, kirándulások. A gyerekek szociális érzékenységre gondot fordítanak, idősekkel, fogyatékosokkal foglalkoznak. Jól felszerelt könyvtár áll a rendelkezésükre, ügyelnek a vallási és világi oktatás egyensúlyára, hogy egyik se szenvedjen csorbát. Ezt feltétlenül hangsúlyozni kívánják.

Dov Lévy vallási igazgató alátámasztotta az elhangzottakat. Elmondta, hogy az iskola zsidó jellegét bizonyítja a mindennapi reggeli ima, a heti hittanórák jól képzett tanárokkal, ahol a gyerekekkel koruknak megfelelő formában ismertetik meg a Szentírást. A héber nyelvet anyanyelvű izraeli vendégtanárok oktatják. Bár hivatalosan a héber idegen nyelvnek van minősítése, számunkra az imák és a Szent Tan nyelvezete nem lehet idegen. A vallási ünnepeket megtartják, szabályait, jelentőségüket tanítják a tanulóknak, akiknek ezzel kapcsolatban élményeit az épületet borító rajzok igazolják. A diákokat templomlátogatásra buzdítják, de el kell mondani, hogy a zsidó gyerekeket irányzatoktól függetlenül fogadja az iskola, és ha szülei a lakóhelyhez közeli nem ortodox imaházba mennek, azt is meg kell érteni. A báb micvákat és bár micvákat megünneplik. A jót lehet még jobban is csinálni, például az országos bibliai versenyekre az eddigieknél erősebben kívánnak felkészülni.

Schweickhardt Zsolt igazgatóhelyettes és a gimnázium részéről *Gubis Csaba* kiemelte az iskola családi hangulatát. Bejelentés nélkül, bármikor jöhetnek az érdeklődő szülők, hogy meggyőződjenek az ott folyó munkáról. Természetesen örülnének, ha minél több gyermek szaladgálna a folyosón, illetve töltené meg a tantermet, de a viszonylag kis létszámnak is megvan az előnye: a gyerekek képességeihez igazodó egyéni foglalkozás, a tehetség ápolása. A nyelvek tanulása szinte magánoktatásként fogható fel. Beszéltek az iskolaotthon nyújtotta lehetőségekről is. A tananyagot egész napra szétosztva oktatják, de úgy, hogy egymást követi a tanítási óra, a szabadidő és az elkészülés, majd újra az óra, a szabadidő (étkezés, pihenés, játék) és a felkészülés periódusa. Így a gyerekekre nem zúdul egyszerre nagyobb teher, otthon már nem a tanulással kell foglalkozni, hanem a családtagok egymással tölthetik az időt. Megkérdezték a vendégeket, hogy erős lábakon áll-e az iskola. Az ortodox hitközség mindent megtesz az iskola fenntartása érdekében, és bíznak a VII. kerületi önkormányzat hosszú távra szóló anyagi segítségével.

Nincs „száraz” közgyűlés, csak meg kell találni azt a témát, ami megmozgatja a képviselők fantáziáját. Ez volt a tanulsága ennek a gyűlésnek is, amikor is egy hozzászólásra (*Heisler András*) reagált *Zoltai Gusztáv* üv. igazgató, aki egyetértett a felvetéssel, hogy ne csak számok és adatok ismertetésével teljenek az ilyen alkalmak, hanem aktuális témákat is vitassanak meg. Sajnos a zárszámadás-költségvetés „száraz” adatainak ismertetése nélkül ez nem oldható meg. A más témákkal való foglalkozás egy másik, rendkívüli közgyűlés témája lehetne – válaszolt az üv. igazgató.

A délutánra összehívott küldöttek a 3/4 év gazdasági értékelését hallgatták meg az előadótól. *Zoltai* beszámolt arról is, hogy a válság ellenére sem csökkent az állami támogatás, ami járadékból és normatív hozzájárulásból áll. A szociális támogatást a Segélyalapítvánnyal együttműködve végzik. A sikeres pályázatoknak és egyéb támogatásoknak ered-

ményeként különböző projekteket indíthattak el. Összegezve az eredményeket, bejelentette: nyereséggel zárulhat a zárszámadás, aminek per-sze ára van.

Hogy ennek ellenére miért vannak 5 éve befagyaszta a bérek (*Heisler András*)? *Zoltai* elmondta, hogy az inflációt különféle természetbeni jutatokkal, az étkezések emelkedő költségeinek átvállalásával ellensúlyozzák, azaz „passzív” béremelést hajtanak végre.

Streit Sándor elnök aktív közreműködésével zajlott a közgyűlés két és fél órán keresztül. A visszafogottan viselkedő képviselők nem szóltak hozzá a beszámolókhöz, de elfogadták azokat, egyvalaki kivételével (*Deutsch László* főrabbi).

Egy napirendi pontot nem lehetett megtárgyalni, mivel a Számvizsgáló Bizottság részéről nem jelent meg senki... Így ez a közgyűlés sem maradt „újdonság” nélkül, mivel ez példa nélkül áll a BZSH történetében!

Következtek a hozzászólások, megéleltek a hangulat. Elsőnek *Heisler András* jelezte, hogy „mint megszokhatták, kritikai hangot fog megütni”. Így is történt, előtte azonban köszönetet mondott a részvételnyilvánításért, melyet édesapja halála alkalmából kapott. A „kritikai hang” ezután szólalt meg: az ingatlangazdálkodás hatékonytalansága, a Scheiber iskolában végzett fiatalok

„eltűnése” a hitéletből, a stratégia hiánya az antiszemitizmus és a chábád nyomulása ellen, ez utóbbiak hogyan sajátíthatták ki a médiát a mi piárukn rovására stb. stb.

A legélelnebb vitát és a leghoszszabb időt az adományok témája váltotta ki. Régen tapasztalt aktivitás uralta el a termet, sok-sok ötlet, tanács hangzott el úgy a snóderek, mint az 1%-os felajánlás tárgyában.

Ami a hozzászólásokat illeti, *Deutsch László* főrabbinak lehetőséget adtak, hogy megindokolja egyetlen ellenszavazatát. Elmondta: a Hegedűs beázik, majd részletes műszaki leírással tanúsította, miért kevés az erre szánt összeg, illetve miért túl nagy az elvárás a körzettől a snóder tekintetében.

Egri Oszkár az ingatlanelidegenítés témájában terjesztett elő és fogadtatott el javaslatokat.

Az Egyebek napirendi pont bizonyult időben a leghosszabbnak. Ez csak az adományok szerzésének módzatairól szólt. *Hídvégi György*, *Egri Oszkár*, *Kálmán Kálmán* és mások pl. a Rumbach-templomért való kampányolást, téglajegyek árusítását, jótékony célú rendezvényeket ajánlottak.

Ezúttal volt nyitóima (*Totha P. Joel* rabbi), volt záróima (*Deutsch Róbert* főrabbi), nem volt Számvizsgáló Bizottság – így zárult a BZSH december 10-én tartott közgyűlése.

Látogatás és megbeszélés

Kapolyi László, a Magyarországi Szociáldemokrata Párt elnöke a Mazsihisz székházába látogatott, és ott megbeszélést folytatott *Feldmájer Péterrel*, a Mazsihisz elnökével, valamint *Zoltai Gusztávval*, a Mazsihisz-BZSH ügyvezető igazgatójával. A találkozón a hazai zsidóságot érintő aktuális kérdésekről volt szó.

Új elnöke van a Hegedűsnek

A Hegedűs Gyula utcai templomkörzet elöljárósága 2009. december 11-én, pénteken, délután ülésezett. Itt *Zoltai Gusztáv* elnök bejelentette, hogy az elmúlt több mint tízéves körzeti tevékenysége után megválik az elnöki tisztségtől. Távozását személyes okokkal indokolta, számtalan funkciója kitölti ideje nagy részét, és nemzetközi elkötelezettségei, tisztségei is gyakran szólítják külföldre. A templom elöljárósága és vallási vezetése szomorúan vette tudomásul a bejelentést és a döntést, megköszönve *Zoltai Gusztáv* eddigi áldozatos és aktív, évtizedes elnöki tevékenységét, segítségét, hangsúlyozva, hogy a hitközség mindig nagy szeretettel várja vissza *Zoltai* urat, ha ideje megengedi.

Az elöljáróság ezután a posztra egyedüli jelöltként javasolt dr. *Egri Oszkár* – aki közel tíz éve elöljárója a körzetnek – egyhangúlag megválasztotta elnöknek. Az elöljáróság gratulált a megválasztott vezetőnek, és reményét fejezte ki, hogy vezetésével ebben a legnagyobb budapesti körzetben még több hittestvérünket sikerül majd bevonnai a helyi zsidó közösségi életbe.

MEGHÍVÓ

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége közgyűlésére
2010. január 17. (vasárnap) 10.00 óra (Budapest VII., Síp u. 12. II. emelet Díszterem)

Nyitóima

Elnöki megnyitó

Napirendi pontok:

- 1./a Határozathozatal a Mazsihisz tulajdonát képező bodrogkeresztúri temető használata átengedésének engedélyezéséről. Előadó: dr. Egri Oszkár
- b. Határozathozatal a Sopron, 3239 hrsz.-ú ingatlan elidegenítésének engedélyezéséről. Előadó: dr. Egri Oszkár
- c. Határozathozatal a Budapest, Bajza u. 1. III. em. 33502/2/A/49 hrsz.-ú ingatlan elidegenítésének engedélyezéséről. Előadó: dr. Egri Oszkár
- d. Határozathozatal a Budapest, Tátra u. 30/b 25264/8/A/14 hrsz.-ú ingatlan elidegenítésének engedélyezéséről. Előadó: dr. Egri Oszkár
- e. Határozathozatal a Budapest, Károly krt. 7. V. em. 26. 34218/2/A/26 hrsz.-ú ingatlan 1/2 részének elidegenítésének engedélyezéséről. Előadó: dr. Egri Oszkár
- f. Határozathozatal a Pápa, Petőfi S. u. 17. 3582 hrsz.-ú ingatlan elidegenítésének engedélyezéséről. Előadó: dr. Egri Oszkár
2. A Tokaji Zsidó Hitközség Mazsihisz-tagként való elismerése. Előadó: dr. Feldmájer Péter
3. A Mazsihisz Ifjúsági Csoportja létrejöttének tudomásulvétele. Előadó: dr. Feldmájer Péter és Egri Oszkár

4. Időközi választás: a Mazsihisz alelnökének és a Választási és Jelölő Bizottság tagjainak megválasztása. Előadó: Nattán László bizottsági elnök
5. Beszámoló a Mazsihisz 2010. évi költségvetésének tervezetéről és határozathozatal a Mazsihisz 2010. évi költségvetésének tervezetéről. Előadó: *Zoltai Gusztáv* ügyvezető igazgató és *Sessler György*, a Számvevő és Számvizsgáló Bizottság elnöke
6. Beszámoló a Mazsihisz 2009. évi költségvetésének eddigi végrehajtásáról. Előadó: *Zoltai Gusztáv* ügyvezető igazgató és *Sessler György*, a Számvevő és Számvizsgáló Bizottság elnöke.
7. Beszámoló az előző közgyűlésen hozott határozatok végrehajtásáról. Előadó: dr. Feldmájer Péter
8. Egyéb ügyek.

Záróima

A közgyűlés legfeljebb délután 2 óráig tart. Amennyiben ezen időpontig nem sikerül a kifizető napirendi pontokat megtárgyalni, úgy a következő közgyűlésen hozunk azokról határozatot.

Hittestvéri üdvözléssel:

Dr. Feldmájer Péter
elnök

Zoltai Gusztáv
ügyvezető igazgató

GIORA SHARON FŐKÁNTOR

A legnagyobbak a nagyok között

Loránd Márton

Halálának tizedik évfordulóján Kardos Péter főrabbi így emlékezett meg róla az Új Élet hasábjain: amit kántor megtanulhatott, azt ő tudta. Talán még soha tömörebben nem foglalták össze mindazt, ami róla elmondható. Valóban mindent tudott, ami egy kántort a legnagyobbak közé emelhet. Abszolút muzikalitás, tökéletes szövegmondás, a szavak és a zene szinkronjának hibátlan jelenléte, valamint a párfját ritkító improvizáló készség, ami szintén a fentebb felsorolt erényei összességéből adódott.

Kiskunfélegyházán kezdte kántori működését, majd a világi zene felé fordult. Karmester, zongorista, zeneszerző, korrepetitor és karvezető volt. Zenei tudását a tökéletesség fejlesztette.

A második világháború után, 1947-ben tért vissza a kántori pályához, pécsi főkántor lett, amikor apám Pécsről Kaposvárra távozott. Hatalmas lendülettel vetette bele magát a munkába. Újjászervezte, kibővítette a kórust, az istentiszteleteket a legmagasabb zenei szintre emelte. Később ismét a világi zene vonzotta magához, színházi és koncertkarmester volt, korrepetált, tanított.

Az 1956-os események után a külföldre távozó Blassz Zsigmond helyét vette át a Hegedűs Gyula utcai

templomban, és Ábrahámsohn Manó főkántor halála után innen került a Dohányba. Jelenléte, kántori működése mindig a legmagasabb zenei és liturgiai szintet jelentette.

A pódiumon való szereplés továbbra is vonzotta. Először egy kvartettet szervezett, ezzel koncertezett, külföldre is eljutottak. Társai Kárpáti Gábor, Kohn Jenő és Kovács Sándor voltak. Később megalakította a Lewandowsky-kórust. A budapesti templomok kórusaiból toborozta alapító tagjait, később másokkal is kiegészítette. A főváros és a vidéki nagyvárosok zsidó közössége előtt léptek fel, majd Németországba és Csehszlovákiába is eljutottak. A koncerteken ritkán szerepelt énekesként, inkább vezényelt, komponált, és általa ismert zenei anyagot dolgozott fel.

A Dohány utcai zsinagógában „Biblia a zenében” címmel rendezett koncertet. Operaházi tagok, mint Delly Rózsi és Nagypál László, valamint több más művész lépett fel a kórusangversenyen. A narrátor feladatát nem kisebb egyéniség töltötte be, mint Bessenyei Ferenc. Az estet jelenlétével és érdeklődésével megtisztelte Kodály Zoltán is.

Loránd Márton útja a Dohány utcai templomból Strasbourgba vezetett. Ott is a legnagyobb megbecsülés

ővezte, Európa egyik legkiválóbb kántorának tartották. Valóban az volt.

Mi alkotta Loránd nagyságát? Sok szerencsés összetevő egy időben való jelenléte és tudatos alkalmazása. Kellemes, de nem különösebben nagy hangját kitűnően használta. Soha nem akart ún. „nagy” hangot produkálni. Nem hangjának volumene, hanem a kitűnő technika tette, hogy a hatalmas Dohány utcai templomot megtöltötte, még a leghalkabb piano frázisait is mindenütt hallani lehetett. Az istentisztelet egészét tartotta mindig szem előtt, tehát nem kizárólag a saját produkciójára koncentrált. Számára a kórus, az esetenkénti szólást teljesítménye a sajátjával egyenrangú fontossággal bírt. Lényeges volt számára az orgonakiséret is. Kiváló társra talált ebben a ragyogó Lisznai Szabó Gábor személyében. Lisznai rendkívüli muzikus volt, az orgona életre kelt a keze alatt. Egyik tanítványa, Izsák Andor gyakran helyettesítette őt. Izsák ma Hannoverben él, az Európai Zsidó Zenei Központ igazgatója.

Lisznai helyét a Dohány-templom orgonistájaként leánya, Mária örökölte. Játéka dinamikájában sokszor hallom vissza a felejthetetlen Édesapa hatását, tanítását.

Mivel Loránd apámmal jó barátságban volt, hamar emberközelpel

kerültem vele. Mindig Marci bácsinak szólítottam. Tizenkét éves voltam, amikor esetenként maga mellé állított szólóénekesként. Felhívott a lakására, átvette velem az éppen aktuális művet. Tanított, megvilágította számomra a szöveg és a zene szoros kapcsolatának elengedhetetlen szükségességét, a zenei felkészültség és a stílusismeret fontosságát. Beavatott a kántori rögtönzés elemeibe is, persze csak alapfokon, amennyit abból egy gyerek meg tud valósítani.

Loránd és Lisznai közös muzikálása minden istentiszteletet felejthetlenné tudott tenni. Mindketten az improvizáció, a kántori és zenei rögtönzés mesterei voltak. Loránd az imaszöveg mondanivalójára és szellemére épített, a zenei szabályok tökéletes ismeretével, Lisznai elsősorban zenei alapállásból, de a zsidó imák világában való tökéletes jártaságával közelített.

Aki hallotta Loránd újhirdetéseit, soha el nem felejté.

Jöhi rocain milfonecho, legyen akaratos szerint – csodálatosan szép falzettel indított, alázattal szólította meg a Teremtőt, amikor a béke, a jólét, a gyarapodás hónapjáért könyörgött, ahogyan hosszú életért, felémelkedéért imádkozott, ahogy elért a mű csúcspontjára: chájim sejis bohém írás somájim vejírás chét, add, hogy féljük az eget és félelemmel forduljunk el a bűntől, majd ismét alázattal szolt: chájim seén bohém buso uchlímo, olyan életet adj, mely mentes a szegénytől és a galázattól.

Saját szerzeménye volt ez, saját

hangja lehetőségei szerint komponálta meg, óriási önismerettel és háttérrel fegyvellemmel.

Ezt az imát hanglemezen is rögzítette Loránd. A felvételt felhasználták egy deportálásról szóló német film egyik jelenetének háttérzenéjeként. Szívbemarkoló volt.

A legfelejthetlenebb Loránd-kompozíció számomra a nagyünnepek muszaf imájából a „habén jákir li Efrájim” kezdetű fohász – ugye, ez az én drága fiam, Efrájim, ha szenvedést hozok is reá, jóssággal és szeretettel emlékezem meg róla. Jeremiás próféta szavainak bonyolult összetettséggel is megtalálta az értelmes, igaz zenei kifejezést.

Szerettem humorát, könnyed társalgásra hajló modorát. Szerettem zenei zsenialitását, szerettem a komoly perceket, amikor tanított, sőt, akkor is szerettem, amikor valamiért megfeddett, mert éreztem, hogy igaz volt. Marci bácsi jutalmazni is tudott. Amikor valamit a lakásán való gyakorlaskor jól csináltam, a templomba menet megálltam a cukrászdában egy gesztenyepürére.

Mai kántori működésemben is sokszor veszem hasznát egykori tanításainak, figyelmeztető tanácsainak. A péntek esti kidust gyakran énekelem úgy, ahogy Tőle hallottam. Amikor valamit improvizálok, mindig hallom a szavait: Tudod, mit mondasz? Mindig a szövegből, az ima értelméből indulj ki!

Jó lenne, ha hallaná, ha elmondaná a véleményét... ma is sokat tanulnék belőle.

(Forrás: www.or-zse.hu)

ZSOLTÁROK KÖNYVE

A 92. és a 93. zsoltár

Soron következő zsoltárunk kiemelt jelentőséggel bír, mivel címe és a zsidó liturgiái hagyomány szerint a legjelentősebb, hetenként ismétlődő ünnep, a szombat tiszteletére íródott, és ekkor is szokás elmondani (a péntek esti és a szombat reggeli imádság keretében). Ezt a gyakorlatot már az idősámításunk szerint 219 előtt lezárt Misna egyik tanításában is megtaláljuk (Tamid, 7.4.). Voltaképpen háladal ez, akárcsak az ezt követő 93. zsoltár, melyekben a szerző a Mindenható tetteit méltatja, aki igazságosan kormányozza a világot. A gonoszok ugyan ideig-óráig jólétben élnek, ám rövidesen elhullnak, míg az igazak zöldellő fákként virulnak. Ha címét (1. vers) nem vesszük figyelembe, a dal két nagyobb egységre bontható:

1. Hálaének Isten tetteiért és tanításaiért: 2-6. vers.

2. Az emberek nem értik, miért boldogul a gonosz, de ha jobban megnézzük, láthatjuk, hogy végül Isten igazságot tesz: a gonoszok elvesznek, az igazak pedig elnyerik jutalmukat: 7-16. vers.

És lássuk az új fordítást!

Zsoltárának a szombat napjára. Jó hálát adni az Örökkévalónak, nevedet zengen, Legfelsőbb (Úr)! Reggel szeretettedről szólni, hűségéről éjszakánként, tízhúrú hangszereken és lanttal, hárfával dallamával. Hiszen megörvendeztetted a műveiddel, Örökkévaló, kezded munkájával boldoggá teszel. Mily hatalmasak alkotásaid, Örökkévaló, mélyenszártók gondolataid! Az üresfejű ember nem érti, az ostoba nem fogja fel mindezt. Virulnak a gonoszok, mint a fű, virágoznak mind a bűnösök, ám megsemmisíted őket, hiszen Te mindvégig magasztos vagy, Örökkévaló. Bizony, itt vannak ellenségeid, Örökkévaló, bizony, itt vannak ellenségeid, ellenségeid, széthullnak mind a gonosztevők. Magasba emeled szarvamat, mint a hegyi kecskéét, meghintenek illóolajjal. Szembenézek a rám leselkedőkkel, az ellenem támadókkal, a gonoszokat meghallja fülem. Az igaz ember mint pálmafa, virul, mint Libanon cédrusa, felmagasodik. Az Örökkévaló házában ültetve, Istenünk csarnokaiban virágoznak. Még vénsgükben is gyümölcsöt hoznak, frissek és üdék maradnak. Hirdessék, hogy egyenes az Örökkévaló, Szírtém Ó, s

nincs benne jogtalanság.

Ez a zsoltár a szombat napjára lett kijelölve, minden bizonyon azért, mert a bevezető sorok után (az 5-6. versben) a teremtés csodáit dicséri a szerző, s ez a hatnapos teremtésre utal. Egy talmudi legenda szerint az első ember köszöntötte ezzel a dallal a szombat bejövetelét, miután Isten megalkotta a világot és az első emberpárt.

„Reggel szeretettedről szólni, hűségéről éjszakánként” – olvassuk a zsoltár 3. mondatában. A „reggel” és az „éjszaka” említése a folyamatos hálaadásra utal, mintha éjjel-nappal állna a szövegben. A szeretet (héberül *heszed*) és a hűség (*emuná*) Isten legfőbb tulajdonságai, ezért ezek a szavak kiemelt szerepet töltenek be a Zsoltárok könyvében, ahogyan azt különösen a 89. zsoltár esetében már láthattuk. A tízhúrú (héberül *aszor*) jellegzetes hangszer volt a Biblia korában, így könyvünkben másutt is gyakran említik (a 330. és a 144. zsoltárban), akárcsak a lantot (*nével*) és a hárfát (*kinor*) (például az 57. zsoltár 9. versében). Az ebben a mondatban szereplő *higajon* szó minden bizonnyal a hárfa sajátos dallamára utal (mi is így fordítottuk), vagy a szó eredeti értelmében egy lassúbb, elmélyedő ütemű melódiára, ahogyan azt már a 9. zsoltár esetében kifejtettük.

A költő az igazak ellenségeinek ideiglenes virágzásáról és biztos végső pusztulásáról beszél. Egyesek úgy vélik, hogy itt valójában Izrael népére és annak ellenséges szomszédjaira gondol a szerző. A 11. mondat („magasba emeled szarvamat, mint a hegyi kecskéét”) a zsoltáriró vagy Izrael dicsőségének emelkedését jósolja, a hegyi kecske (héberül *reém*) pedig az egyik legszebb és legmutatósbabó őshonos izraeli állat volt a Biblia korában. A vers folytatása („meghintenek illóolajjal”, szó szerint üde, üdítő olajjal) a békés jólétre és az élvezetre utal. Az ókori keleten a jómódú férfiak illóolajjal frissítették, illatosították magukat.

A gonoszok bűnhődésével ellentétben az igazak pálmaként virulnak, s mivel a költő fákhöz hasonlítja őket, a következő versben is folytatódik a metafora: „Az Örökkévaló házában

ültem, Istenünk csarnokaiban virágozok”, vagyis az őket megillető helyen találnak otthonra, és még idős korukban is frissek maradnak. Mindez – zárja le a gondolatát a szerző – Isten igazságosságát fogja hirdetni, hogy „nincs benne jogtalanság”. Ez utóbbi szónál a hagyományos írott (a *ktiv*) és az olvasandó szöveg (a *krí*) eltér egymástól. Az előbbi a VÁV betűnél láthatjuk, ami égőáldozat (héberül *olátá*) lenne, de a helyes olvasat: *avlatá* (= jogtalanság). E fogalom már előfordult korábban is a Zsoltárok könyvében (58. fejezet 3. vers).

Az itt következő 93., viszonylag rövidebb lélegzetű zsoltár egyes vélemények szerint az előző, úgynevezett szombati zsoltár folytatása, ezért a zsidó liturgiában péntek este közvetlenül az előző után hangzik el. Sőt, némely gyülekezetben a két zsoltár között még sem állnak, s az előimádkozó csak az első zsoltár elejét és a második végét énekli hangosan. A talmudi hagyomány szerint ez a pénteki napra kirótt zsoltár (Tamid 7.4.), s ezt követi az élő vallási gyakorlat is, amikor a napi zsoltárok között ezt imádkozzák a reggeli istentisztelet végén. A Septuagintában (a legismertebb görög fordításban) mindez még a zsoltár címébe is bekerült. Voltaképpen ez is háladal, amely a világ Teremtőjét, a világegyetem és a természet gondoskodó Urát dicséri, aki még a tiszteletét hirdető Szentély javára is ügyel.

Most zsoltárunk fordítása következik:

Az Örökkévaló méltóságot öltve uralkodik, övként öltötte magára az erőt az Örökkévaló. Bizony, szilárdan áll a világ, nem rendül meg, biztosan áll trónusod, Te örök idők óta létezel. Főlemelik a folyamok, Örökkévaló, főlemelik a folyamok hangjukat, emeljük föl a folyamok zúgásukat. Nagy, áradó víz hangjánál, a tenger hullám-töréseinél is hatalmasabb a mélységben az Örökkévaló. Tanúságaid nagyon biztonságosak, házatad szentség övezi, Örökkévaló, az idők végéig.

A zsoltár szerzője költői képpel kezdi mondandóját: Isten királyi palástként ölti magára a méltóságot, az erőt pedig övként. Ez utóbbi bizonyos mértékig valóságos kép, mert a harcok övükre szokták csatolni fegyvereket, ezért az őv a Bibliában az erő szimbóluma.

A folyók zúgása is valóságos kép, hiszen Izraelben a hegyekről kora tavasszal lehulló víz olykor erős robaj-

jal érkezik, vízesés és vízmosás formájában, s a sziklás hegysekébe vajt komoly szakadékok jelzik útját. Az itt előforduló *dokhjám* (=zúgásokat) szava másutt nem található meg a héber Szentírásban (hapax legomenon), de értelme a szövegösszefüggésből és a DALET-KÁF-ALEF gyök alapján könnyen kivethető.

A Talmud egyik mestere a zsoltár 4. versének végét (ADIR BAMAROM ADONÁJ = „hatalmasabb a mélységben az Örökkévaló”) vizsgálatalnak szánta a Bar Kochba vezette szabadságharc (idősámításunk szerint 132-435) leverése után. Az ADIR szó segítségével szójátékot alkalmazva arról beszél, hogy egy uralkodó, aki nevét állítólag egy tengerről nyerte (Adriai-tenger – Hadrianus), meg akarta mérni ennek a tengernek a

mélységét, ezért két és fél éven át (enyvi ideig tartott a szabadságharc!) köteleket ergetett le benne, de nem jutott a végére. Végül egy hang szólt meg a mélyből: ADIR, Bamarom Adonáj, vagyis „vigyázz, Hadrianus, (a mélységben is) hatalmasabb az Örökkévaló!” (Mellesleg megjegyezzük: a római történetírók feljegyzéseiből tudjuk, hogy az egyik Hadrianust követő római császár, Diocletianus, aki az Adriai-tenger partján épített magának palotát, valóban sikertelenül próbálkozott a tenger mélységének kiderítésével...)

Végül a költő azzal a gondolattal fejezi be dalát, hogy a természetről gondoskodó Isten nem feledkezik meg a nevét hirdető Szentélyről sem: „házatad szentség illeti meg”.

Raj Tamás

Körzeti kitekintő

Bethlen tér

Vájjslách szombatján köszöntötték Bandi Tamást 70. születésnapja alkalmából. Péntek este a főrabbi szavai után Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz és a BZSH ügyvezető igazgatója üdvözölte a barátot és jubilánst. Szombat délelőtt ebből az alkalomból Bandi Tamás a Tóra elé járult, ahol Deutsch Róbert főrabbi bensőséges szeretettel köszöntötte őt, és további hosszú életet kívánt neki, végül a Mindenható áldást kérte rá. Kerekes Béla főkántor énekelt Sehechejánut.

Az ünnepelt köszönő szavaiban visszaemlékezett, és szolt arról, mennyi mindent jelentett és jelent neki a közösség szeretete, ami végigkísérte gyermekkorától ebben a templomban. Örömmel idézte, hogy e megszentelt falak között volt családjának, fiának, unokáinak minden zsidó vallási eseménye. Reményét fejezte ki, hogy az 57 évvel ezelőtti bár micváján kapott áldást az Örökkévaló meghallgatta, és így hallgatja meg ezt a mostani áldást is, élete hátralevő részében boldogságot és egészséget hozva rá és családjára.

***

Kilencvenkilencedik születésnapján köszöntötték Schwarcz Ernőt. Az Újpesti Otthon népszerű lakóját elhozták e jeles napon szeretett templomába, hogy a Tóra elé járulhasson. Schweczoff Dávid kántor felhívására harmadiknak mondotta el a Tóra-bráchákat. Deutsch Róbert főrabbi köszöntötte az egész gyülekezet nevében a még mindig friss és jó egészségben lévő Ernő bácsit, a Teremtő áldást kérve rá. Kerekes Béla főkántor énekelt ünnepi zsoltárt. Az imádkozást követő kidúson a hívek mázáll tovvál halmozták el.

***

Első alkalommal hangzott el a Sirá BeCibbur elnevezésű interaktív koncert. A közel egy tucat zenészám mindegyike alkalmas a közösség bevonására is, amit több esetben sikeresen meg is valósítottak a „moderátorok” – a Fourtissimo tagjai: Kuna Bence, Ferencz-Kuna Gyula és Kuna Márton, a zongorista Pásztor Raymund, valamint Schweczoff Dávid kántor. A koncert során a zsinagógai élet számos eseményébe betekintést nyerhettünk, a körzetünkben már-már ismerősen hangzó szombati dallamok mellett több nagyünnepi énekkel is gazdagított minden kedves jelenlévőt a program. Az esemény fényét emelte, hogy az elhangzott kompozíciók hangszerelése is az előadók igényes munkája.

A hangverseny végén Deutsch Róbert főrabbi köszöntötte az egyedülálló kezdeményezést, elismerését fejezte ki a művészi előadásért és a közösség bevonásának eredményességéért, majd bátorította az előadókat a folytatásra, az újabb hasonló zenei események létrehozására.

Találkozás egy lenyűgöző emberrel

(Folytatás az 1. oldalról)

Nem az volnék, aki vagyok, ha ezt az ünnepélyes alkalmat ki nem aknáznám, és nem sürgetném önmagamat – arra appellálva, ami a legnemesebb és legjobb önmagunkban –, hogy határoldj meg el a politikai közélet, sajtó és irodalom antiszemitizmusa és rasszista elemeitől. Szégyent hoznak erre a nemzetre, félelmet keltenek a zsidó kisebbségben és más kisebbségekben, amilyen például a roma kisebbség. Miért nem követik önök Franciaország és Németország példáját, és nyilvánítják a holokauszttagadást nem csupán egyetlen vagy abszurd tettnek, hanem törvény által szankcionálható vételkednek? Miért nincs az iskolákban nagyobb súlya a holokauszt oktatásának? Miért nem lehet hozzáférni a háború idejéből való magyar levéltári iratokhoz, különösen ami a titkosszolgálatok archívumait illeti? Vajon miért nem férhetek én ma hozzá a máramaroszi zsidók listájához, holott azt magyar hatóságok állították össze aznap, amikor elhagytuk a gettót? Hogyan félhetnek önök, egy büszke nemzet, efféle dokumentumoktól, holott azokban csak nevek vannak?

Az emlékezett célzatos megrostálása vagy megcsonkítása elkerülhetetlenül keserűséget, frusztrációt és szükségtelen szkepszist szül a jelen helyzetben, amikor minden erőnket mozgósítanunk kell a rasszizmus elleni harcra. Az ilyesmi nemcsak mindenestül erkölcsstelen, hanem ostobaság is – ahogyan ostobaság az antiszemitizmus is, az írott emberi történelem legvénebb kollektív előidéje. A történelem ezt nekünk már többször is bebizonyította. Ki az antiszemita? Aki azelőtt gyűlölt engem, hogy a világra jöttem volna. Hitler és tanítványai, köztük a nyilasok számára zsidónak lenni önmagában is halálra méltó vétek volt.

Megtanultuk a múltból a közömbösség veszélyeit is. Emlékezzenek arra, amit mondom: a szeretet igazi elengedése nem a gyűlölet, hanem a közöny. A mások szenvedését is némvá és természetlenné teszi. Nem a folyamat kezdete ez, hanem a vége. A nép, amelyhez tartozom, többek között azért is szenvedte el, amit elszentetett, mert túl sok volt a közönyös szemlélő.

A nemzet igénye, hogy önmagára büszke lehessen, méltányolható igény. Minden tagjának joga van hozzá. Önök is, ugyanúgy, mint mások, arra lehetnek büszkék, ha a végzet emberiv formálásának vágya megvan önmagukban.

Legyenek méltók az eszméikhez, legyenek elszántak a valóra váltásukban. Megbecsülést és tiszteletet fognak szerezni önmaguknak a határokon túl is. Hadd tiszteljük önéket mások, ne pedig szégyenkezniük kelljen miatuk. Ezen a földön sokak szeme és füle figyel most ide, mit mondunk e percben mi egymásnak, ne utasítsák el őket, ne okozzanak csalódást nekik.

Túléltek a fasizmus kegyetlenségét, a kommunizmus hazugságát, tiszteletet vívtak ki maguknak a nemzetek nemzetközi családjában az elszántákkal, hogy e 20. századi romokon emberi értékekre épülő rendszert építsenek maguknak, elutasítják a politikai és a vallási fanatizmust is, és megóvják minden ember jogát – Erasmus és Montaigne szellemében – arra, hogy megkérdőjelezze azt is, ami bizonyosnak látszik, hogy bizalmasan viszonyuljon a hatalommal és elsősorban visszaélés félelmetes jelenségeihez. De mondhatom ezt másképpen is: legyenek inspiráló példa, mire képes egy nemzet, ha igazán tiszteli a szabadságunkat és a kollektív emlékezetből táplálkozó igényeinket.

Köszönöm a magyar zsidó közösség barátainak, hogy folytatják a tanulást, az orvosi és egyéb tudományos felfedezések és ragyogó politikai ideák immár sok száz éves történetét. Emlékezzünk: mi vagyunk az ókor egyetlen olyan népe, amely túlélt a korszakokat. Az ellenség – a mi ellenségünk és az emberiség mindenkor ellensége – igekezett elpusztítani minket és eltörölni az emlékeinket: kudarcot vallott. Ti vagytok ennek a kudarcnak az eleven bizonyossága. Ezért vagyunk ma itt, ennek a nemzetnek a törvényhozói közt, és ez igen nagy hatással van rám.

A különféle történelmi próbatételek ellenére én ma is idetartozom, közetek. A visnyici chászidok mondása: Ahavat Jiszroel – Klal Jiszroel. Ahol mi, zsidók, jelen vagyunk, felelősséget érünk egymásért, és együtt vagyunk felelősek mindnyájunkért. A magányos zsidónak sem volna szabad magányosnak lennie. Az egyedüli Isten sem magányos, az ember sem. Akármilyen történelmi, hatással van rám és ránk.

Nevezük ezt akár abszolút szolidaritásnak, sorsközösségnek: amikor ti féltétek, én is reszketek. Ha örültök, veletek örvendezem.

Legendáink arról tudósítanak bennünket, hogy a nagy rabbi, Jiszraél Baál Sém Tov, „az isteni név tudója”, halálánál többek közt ezt mondta: „Maradjatok együtt!” Az áldott emlékeztető néhai lubavici rebbe tanított, a hit és az erkölcs fényéről, az elszántságról, a hagyomány szépségéről. Végül fohászodott, s áldást mondott mindazokra, akik ezt az eseményt létrehozták, akik eljöttek.

Kányádi Sándor Kossuth-díjas erdélyi magyar költő a jiddis népköltészet remekeiből idézett, erdélyi szellemiségéről szövegt. Hangot adott véleményének: a megbélyegzés nem emberhez méltó, s amíg pislog a láng, addig mindent jóvá lehet tenni. Édesapja hátrahagyott történetéből osztott meg a jelenlévőkkel néhány érdekes gondolatot, egyebek mellett egykori szülőfalujak lakóinak együttélését a néhány zsidó családdal, akik közül túlélővel Izraelben találkozhatott az író.

Kányádi kezdeményezője volt az elhurcolás helyszínén felállított, az áldozatok nevét megőrző emléktáblának nevelésétől, a hit és az erkölcs fényéről, az elszántságról, a hagyomány szépségéről. Végül fohászodott, s áldást mondott mindazokra, akik ezt az eseményt létrehozták, akik eljöttek.

Kányádi kezdeményezője volt az elhurcolás helyszínén felállított, az áldozatok nevét megőrző emléktáblának

Elie Wiesel és Bajnai Gordon

nítása hasonlóképpen szólt: „Akármilyen tesztek, akárhová vezet az élet benne, maradjatok meg zsidónak.” Ez azt jelenti: ne engedjétek, hogy más szabja meg a hitetek határait, és hogy más mondja meg, mennyire szabad emlékeznetek a régi fájdalokra és régi kétségbeesésekre.

En emlékezem. Egy este – ahogy szokásunk volt – kettesben üldögéltünk brooklyni dolgozószobájában, és belőlem előbújt a kisgyermek, megkérdeztem hát tőle: „Hogyan híhet valaki az Örökkévalóban mindazok után, ami történt?” Egy hosszú percig hallgattam, aztán visszakérdezett: „No és hogyan lehetne nem hinni?” En ugyancsak vártam egy kicsit, mielőtt megfelelttem volna: „Rabbi, ha a kérdés szintén kérdés volt, elfogadom, de ha válasz, annak nem fogadhatom el.”

Vannak kérdéseink, amikre nincs válasz. A létezésünk a történelemben talán egyike ezeknek a kérdéseknek. Történészek és filozófusok sokasága szorgoskodott már a megválaszolásán. André Malraux-nak volna igaza, amikor azt mondta: „A zsidó nép az egyetlen, aki komolyan vette az Isten szavát?”

Megtanultunk egy leckét, ami elkísért minket a száműzetés századaiban: bár nem élünk Jeruzsálemben, Jeruzsálem bennünk él. Budapest vagy Párizsban, Amszterdamban és Casablancában – mindenütt Jeruzsálemért könyörgünk... de azért a népért is, amelynek körében otthonra találtunk.

És mégis...

Emlékezzünk Albert Camus megrendítő üzenetére a Pestis végéről: akárhogy is, több van az emberben, ami ünnepelni, mint ami kárhóztatni való.

Köves Szmó, az EMIH vezető rabbija elmondta: a zsidó és a magyar identitás nem zárja ki egymást. A zsidóság büszke kell, hogy legyen több ezer éves hagyományára, ugyanakkor a magyarországi zsidó emberek egytűt magyarok is, hiszen nemzedékek óta ezt az országot építik, szolgálják. Beszélt az Oberlander házaspár, Baruch és Batsheva példamutató életéről, akik ez követően átvehették a „Magyar zsidó jövőért” díjat. Oberlander Baruch rabbi Jákob szavait idézve köszönte meg a két évtizedes támogatást, szólt a chászid nevelésről

sunk körülményeit a magyar társadalom alakítja ki.

Ha a magyar társadalom vezetői, a szellem emberei, írók, művészek, tanárok, papok hagyják, hogy eluralkodjon a társadalomban az antiszemitizmus mélye, ha hagyják, hogy az egyetlen végzett profi kommunikátorok szabadon uszithassanak, szabadon nevelhessék a nyílt elméjű, tudatlan ifjúságot a gyűlöletre, embertársaik megvetésére, a zsidók kirekesztésére, akkor előbb-utóbb el fog jönni az a pont, amelyhez már elértétek a Romániában, Csehszlovákiában, Lengyelországban élő zsidók a 60-as, 70-es években, és amelyet úgy fogalmaznak meg: „mindegy hogy hová, mind egy, hogy hogyan, csak ki innen”.

Az, hogy a társadalmi folyamatok hova vezetnek, megjósolhatatlan, mert bár ma már a tudomány mindent mérni vél, minden gondolatunkat, minden egyes mozdulatunkat számítógépre rögzítve analizálja, de egyet nem tud, azt, hogy hogyan működik az emberi lélek, hogyan működik a szív akkor, amikor dönteniünk kell a szülőföldről, a ragaszkodásról eleink sírjaihoz és sok minden más-hoz. Az ilyen döntések a napok örömeiből és keserűségeiből tevődnek össze, és ez nem egyszerű matematika, összeadás és kivonás, nem tudni, hogy mennyi keserű pillanat az, amennyi elnyomja az öröm édességét, néha elég egy csepp is, hogy elrontson egy egész életet. Mi nem szeretnénk úgy alanyává válni ennek a történetnek, hogy kényszer alatt kelljen döntenünk.

Ha lesz Magyarországon zsidó jövő, akkor arról, hogy az milyen lesz, mi fogunk dönten. Rajtunk múlik, magyarországi zsidó embereken, magyarországi zsidó vezetőkön, hogy merre megyünk tovább, sikerül-e megőriznünk azt a több mint kétszáz éves hagyományt, amelyet apáink, nagyapáink adtak tovább nekünk, azt, amit ők is úgy örökölték eleiktől. Tesszük-e kötelességünket, továbbvisszük-e a magyarországi ortodoxia és neológia hagyományait, hogy ne kelljen saját zsinagógáinkban idegenként mozognunk, mint afféle bennszülötteknek, akik lassan kihálnak.

Az is rajtunk múlik, hogy sikerül-e megtartanunk vallásos zsidó hitünket, vagy hagyjuk azt feloldódni valami általánosabb, ködös fogalomban, amely a zsidóságról úgy beszél, mint ami elszakítható az Örökkévalótól, elszakítható attól a hittől, hogy a leszármazottai vagy éppen hibéi örökösei vagyunk azoknak, akiket kivezettek Egyiptomból, a rabszolgaság házából. Sokes próbalóztok már „más, új út-tal”, de tudjuk, ez zsákutca, egy-két nemzedék után a zsidó élet úgy tűnt el, mint a víz a sivatag homokjában. Együtt kell gondolkodnunk, együtt kell dolgoznunk, nincs más utunk, mert ha úgy hisszük, hogy csak nekünk lehet igazunk, ha nem hallgatunk a többiekre, ha energiánkat az egymással való civakodásra szánjuk, akkor nem másokat győzünk le, hanem önmagunkat tesszük tönkre. Ha nem fogunk össze, akkor nem a zsidó jövőt építjük, hanem együtt ássuk meg azt a gödröt, amelybe a magyarországi zsidóság jövőjét temetjük el.

Hölgyeim és Uraim! Ne hagyjuk, hogy így legyen! Fogjunk össze, rakjuk össze az összetört üvegmozaik megmaradt darabjait, tudva, hogy bár az már sohasem lesz olyan, mint amilyen volt, de mégis egy egészet alkot, olyat, amelybe minden árnyalat befér. Dolgozzunk együtt azért mi, zsidók és magyarok, hogy unokáink és dédunokáink is itt élhessenek, ezen a földön, büszke, szabad, magyar, zsidó emberként, olyanokként, akiknek az élete csupa öröm és kevés bánat. Köszönöm, hogy meghallgattak.

Az esemény során a Gryllus fivérek működtek közre, alkalomhoz illő dalokat választva. A „Szól a kaka már” című *Jakal Zoltán* kántor adata elől, s a kis szöveget is tartalmazó papírlapnak köszönhetően szinte mindenki vele énekelt.

Állófogadás zárta a minden szempontból tökéletesen sikerült, sokáig emlékeztető programot.

Körzeti kitekintő

Debrecen

A budapesti Izraeli Nagykövetség két új munkatársa, Benny Sharoni elsőbeosztott és Dorit Nachum konzul a közelmúltban felkereste az önkormányzatot, az egyetemet, a TEVA Gyógyszergyárat és a hitközséget. Látogatásuk célja kölcsönös ismerkedés, Izrael kulturális, gazdasági, tudományos munkásságának megismertetése, népszerűsítése volt, valamint kapcsolatok építése nemcsak a hivatalos szférában, hanem a lakosság körében is.

Itt tartózkodásuk utolsó állomása a DZSH volt, ahol a vezetőség, a Debrecenben tanuló izraeli diákok képviselői, a Magyar–Izraeli Baráti Társaság elnöke és a sajtó képviselői fogadták őket.

Beszámoltak tapasztalataikról, és további gyümölcsöző együttműködésüköz biztositották a hitközséget. Nagy örömmel szolgált hallani Horovitz Tamás elnök és Aser Ehrenfeld szavait. Pozitív benyomást tett rájuk, hogy a diaszpórában, Közép-Kelet-Európában egy közösséggel találkozhatunk, mely őseink törvényei szerint él a mindennapokban. Meghatottságot okozott, hogy megismerkedhettek 80 éven felüli holokauszt-túlélőkkel is.

A kellemes hangulatú díszbédet követően meglátogatták a DZSH intézményeit, majd az országos és helyi médiák részvételével tartott sajtótájékoztatóval zártuk programjuk.

Szeged

A TELIN Televízió által működtetett Telin Klubban Kondé Lajos prépost és Markovics Zsolt főrabbi beszélgetett channokról és karácsonyról, a channokai gyertyagyújtás és az adventi koszorú gyertyagyújtása múltjáról, történetéről, nagyszámú érdeklődő részvételével. A TELIN tévé végi műsoraiban több alkalommal is bejárt a program teljes felvételét.

L. A.

Pécs

A közösség tagjait szomorú hírként érte, hogy életének 95. évében elhunyt Kovács György hittestvérünk, akit mint kiváló műszerészt, szenior sportolót is tiszteltek a városban. Schönberger András főrabbi búcsúzta a halottat.

Mindenki, aki ismerte, tisztelte, szerette, sajnálattal vette tudomásul, hogy életének 79. évében elhunyt Tüskés Tibor József Attila-díjas író, aki szerkesztő, irodalomkutató munkásságának jelentős részét Pécssett véggezte. Széles körű érdeklődésében helyet kapott a zsidó írók, művészek életútjának megörökítése is. Felejtetlen emlék a pécsi zsidó közösség számára, hogy 2009-ben a Radnóti Miklósról emlékező hitközségi centenárium rendezvényen ő méltatta a költő érdemeit.

***

Örömteli esemény volt a hittestvérek részére, hogy a Füredi utcai imaházban a hagyományos zsidó szertartás szerint, az ez alkalomra felállított chupá alatt áldotta meg Schönberger András főrabbi Madaras Gábor (Joel Ben Avhrohom) és Madaras Nóra (Rus Ben Avhrohom) házasságkötését.

***

A pécsi hittestvérek egy csoportja közös kaposvári látogatáson vett részt. A programban először a Kaposvári Csiky Gergely Színházban Marguerite Duras „Naphosszat a fákon” című művét tekintették meg, melyben a nagy betegségéből felgyógyult Töröcsik Mari csodálatos alakítást nyújtott. Ezt követően elfogadták a kaposvári hittestvéreik meghívását, és székházukban kedves vendéglátáson és baráti beszélgetésen vettek részt. Róna László kaposvári elnök tájékoztatta a vendégeket a helyi zsidóság múltjáról és jelenéről, a hitközség munkájáról. A fogadást Stark András pécsi alelnök köszönte meg.

Mitzki Ervin

- gáljuli -

Közösségépítés a Pávában

A BZSH Páva utcai körzete a főváros fiatalos és dinamikus fejlődő zsidó közösségeinek egyike, amelyek számos fiatal és középkorú tagja van. A vezetőség menedzserszemlélettel irányítja a kilét, a modern kommunikáció eszközeit is felhasználva tartja össze a kis csapatot. Nem siránkoznak és kéregetnek, ehelyett híveik önkéntességére és részvételére építenek.

A hazai zsidó közösség egyik nagy reménységének tartott Gádor György ügyvéddel, a BZSH Páva utcai körzetének elnökével Szilágyi Iván Péter beszélgettünk. Lehet-e önfenntartó körzetet létrehozni? Milyen egy kóser házi-buli?

Gádor György

– Hogyan teltek az elmúlt hónapok a Páva utcában, mennyi embert tudtak megmozgatni?

– Minden pénteken van istentiszteletünk, stabil minjennel, szeptembertől május végéig este hatkor, nyáron pedig este 7 órától. Szombat délelőtti istentiszteleteink reggel fél 10-kor kezdődnek, 2–1-es beosztásban: két egymást követő szombat délelőtti imádkozunk, majd egy hét pihenés következik, hogy híveink családi programokat szervezhessenek, vagy egyszerűen kipihenhessek a munkahelytől. Majd megint két olyan szombat délelőtti tartunk, amikor összegyűlünk imára. Az őszi ünnepek minden napján megvolt a minjenn, reggel és este egyaránt.

Új sámeszunk van Pataki Andris személyében. Kifejezetten jól jártunk vele, nemcsak azért, mert beleszámít a minjennbe, hanem mert tud imádkozni (együtt tanulunk a Visegrádi utcában), és otthonosan mozog a zsinagógában. Az a tény, hogy egy volt scheiberes diák rendszeresen zsinagógába jár, és még a sámeszi munkakör betöltésére is alkalmas, közösségünk oktatási rendszerének fejlődését mutatja.

– A szombat délelőtti minjenn megteremtése sok körzetben nagy kihívást jelent (ha egyáltalán megkíséreltik). Önök hogy állnak ezzel?

– Az elmúlt évekhez hasonlóan most is minden héten idegeskedünk, de ez így természetes. Aki nem aggódik azért, hogy meglesz-e a szombati minjenn, az ellustul, vagy annyi pénzre és lehetőségre van, hogy nyugodtan hátradőlhet. Budapestén számos működő zsinagóga van, és a hívek nagy része több helyet is látogat és váltogat. Ha rossz az idő, ha sokan betegek vagy hosszú hétvége van, bizony szorítunk, hogy meglesz-e a kellő létszám. Ennek ellenére az elmúlt években csak egyszer fordult elő, hogy nem volt meg az imához szükséges 10 zsidó férfi. Szombat délelőtti imáinkra minimum 12-14 férfi jön el, annak ellenére, hogy mi nem adunk nagy kidust, nem dözsölünk. Nyugat-Európában vagy az Egyesült Államokban a szombati istentisztelet után általában kidus, bőséges ebéd van, állófogadással és pincérekkel.

– Az agitativ és hívócsalogató célzatú népetetés Magyarországon sem ritka.

– A mi körzetünkben is megvan, csak korlátok között tartva. Péntek esti kidusaink kifejezetten bőségesek, ami annak köszönhető, hogy jól és ügyesen vegyítjük a rendeléseket a különböző kóser konyhák közül, amelyek kínálatát kiegészítjük a saját kóser konyhánkban készített ételekkel. Konyhánkban elsősorban reformételeket, finom és egészséges salátákat szokunk összerakni. Ajánljuk mindenkinek az ún. Máttyás-halat. Ez műanyag tasakos olajos hering. Mi általában kb. negyvenen vagyunk a kiduson. A recept 40 vendégre: végy 10 tasak olajos heringet és minimum egy kiló lilahagymát. Gyere be a zsinagóga csütiörte este, vágd ujjnyi csíkokra a heringfilét és vékony karikára a hagymát. Az egészet egy nagy üvegtálban keverd el, fedjed le frissen tartó fóliával. Gyakorlatilag egy napon keresztül érnek össze az ízek. A hagyma felszívja az olajat, megpuhul, enyhíti az egyébként erős sóságát az ételnek, és finom ízt ad a halnak. Barchesszel találjuk, akik pedig nem eszik a halat, kemény tojást vagy zsidótojást kapnak. De szoktunk rendelni padlizsánpástétomot és májst is. Mindezek mellé friss salátát kínálunk. Ezek ugyan hideg előételek, de finomak, és akár vacsorának is beillenek.

– Hogy zajlik egy tipikus péntek este a Páva utcában?

– Imádkozunk, majd kidust tartunk és hosszasan beszélgetünk. Sokszor az éjfél óráig. Kész baráti körök is látogatnak bennünket, összetartó közösséget alkotva. A háború után vált jellemzővé, hogy péntek este többen mentek zsinagógába, mint szombat délelőtti. A szocializmusban ennek politikai oka, melléközöngéje is volt, mivel péntek este a sötétben kevesebben látták az imára igyekvőket, mint napközben. A szombati nap ezenkívül sokáig munkanap volt Magyarországon, és emiatt sem tudtak imára menni az emberek.

– Minjenn sok helyen van, de kevés a valós közösség, az ízig-veéig sábesz. Megimádkoznak az emberek, egy-két udvariassági mondat, kedves és kedvtelen beszélgetés, aztán hazamennek.

– Minden zsinagóga közösségi tér is, amit tudatosan kell használnia az adott körzet vezetésének. Az élő és aktív közösségért mi például azzal próbálunk tenni, hogy a zsinagóga szűk előterében elhelyezzünk egy padot, arra kis teát, poharakat készíttünk ki. Az emberek megállnak, töltenek, elbeszélgetnek. Ugyanez vonatkozik a kidusra is, amelynek megvannak a maga szabályai, de emellett nem tilos beszélgetni, az elmúlt hét eseményeit megbeszélni és vicceket mesélni. Embere válogatja, ki hogy éli meg a péntek estét: van, aki az istentisztelet után bemegy és üldögél egy kicsit a nagy zsinagógában, hogy lélekben elhunyt szüleivel-nagyszüleiével „lehesse”.

– A fiatalok megszólításával hogy állnak?

– Kezdetben mi is az alapján építettünk, hogy kell egy mag, akire lehet tömeget építeni, és még zsidó is. Mára teljes a korfa, unokától a nagymamáig, de a lányok aránya nagyobb, mint a fiúk. Van egy stabil látogatói körünk, amit tagságnak is nevezhetünk, mert önkéntes adománnyal és pénzzel is segíti közösségi életünket. A legutóbbi szederestén például 15–20 önkéntesünk dolgozott.

– Külön meg kell kérni őket, vagy maguktól is jönnek?

– Kérni kell, és utána meg kell köszönni a segítségüket. Az elismerés és a hála, a motíváció nagyon fontos. Ezeket az alapvető menedzsmentfogásokat mindig alkalmazni kell. Meg is lett az eredményük: odafigyelésünknek köszönhetően önkénteseink száma az elmúlt években megduplázódott.

(A teljes cikk a www.mazsihisz.hu oldalon olvasható.)

TALLÓZÁS EGYKORI ZSIDÓ ÚJSÁGOKBAN

„A francia nép nevében kitaszítjuk önt”

2010. január 5-én 115 éve annak, hogy *Alfred Dreyfus* tüzér kapitányt, a francia hadsereg vezérkari tisztjét a francia nép nevében lefokozták, megalázták és száműzték. Erkölcslileg kivégezték. A Múlt és Jövő 1920. május 14-i számában a szemtanú, *dr. Lukács Leó* írt a „nagy per”-ről, annak 25. évfordulója alkalmából. Talán nem is véletlenül éppen a fehérterror idején. „1895. január 5-én, egy ködös szombati reggelen nagy néptömeg hullámzott a párizsi Place de Fontenoy felé – írta dr. Lukács. – Ritka látványosságra volt kilátás. A «revanche», a nagy bosszúállás gondolatáért lihegő francia hadsereg mozgósítási terveit egy hazaáruló eladta a gyűlölt német vezérkarnak.”

Az emberiség testén újra és újra kialakuló kelés szégyenteljes elgennyesedésének időszaka egybeesik a francia kultúrához köthető esztétikai forradalommal. *Cézanne* világot teremtő almáit festi, *Gauguin* Martinique szigetéről küldözgeti re-mekműveit a párizsi galériákba, és a szenális *Van Gogh* életműve készen áll, hogy felemelkedjen, mint a Nap. Európa egyik legnagyserűbb kultúrnapének körében megszűnik a 19. század legszégyenteljesebb rágalomhadjárata, a Dreyfus-per.

A lefokozásnál egész Párizs jelen akart lenni. Az utcákat belepte a szétaposott, latyakos hó. Dermesztően hideg, északi szél fújt. A huzatos sikátorokat megtöltötte a tömeg. A minap még bekéns sétálgató járókelők antiszemita jelszavakat skandáltak. Hiába helyezték el vasrácokat a Fontenoy tér körül, a felbőszült fanatikusok egy csoportja át-törte azt. Ezek és ezek özönlöttek a környékről, jöttek a külvárosokból, sőt vidékről is, hogy gyönyörködjenek *Alfred Dreyfus* tüzér kapitány szenvedéseiben. Felkúsztak a falakra, a fákra, a háztetőkre, a lámpavasakra. Várták a „hazaáruló” vesszőfutását.

1848-ban Franciaországban politikai ügyekben eltörölték a halálbüntetést. A franciák megelégteltek, hogy politikai életüket a guillotine uralja. Ezentúl hazaárulót „csak” erkölcsi megsemmisítésre, lefokozásra, száműzésre ítélték. Az aktus Dreyfus katonai tanulmányainak színhelyén történt. *Dr. Lukács Leó* így ír: „A francia katonai büntető törvények szerint katonatiszt lefokozása az egész helyőrség előtt történik, ha ez nem lehetséges, a helyőrség minden egyes csapattestét két-két osztagot küld ki.” A katonák, a csapattestek, a helyőrség osztagai felsorakoztak. Az „öreg” legénység szemére húzott sikkal, fegyverben állt. A fiatalok, a rekruták fegyvertelenek voltak, arcukat pirosra színezte az északi szél.

Amikor az iskola toronyórája elütötte a kilencet, *Darras* tábornok kísérlete élen kivont karddal vezényelt. Felperdültek a dobok, aztán halálos csend következett. A tábornok intett, és az udvar egyik sarkában kinyílt egy ajtó. Négy tüzér kíséretében az elítélt lépett ki rajta. A tü-zérek kivont kardján megcsillant a tompa, téli fény. A menetet a Köztársasági Gárda adjutánsa zárta. Az volt a feladata, hogy az erkölcsi kivégzést foganatosítsa.

Minden tekintet *Alfred Dreyfus* tüzér kapitányra szegeződött. Katonás, biztos járással lépdelt a tábornokok felé. „Egy másodperc úgy tesz, mintha lépést vesztett volna – írja a szemtanú –, de nyomban feltalálja magát. A csendben hallani lehet, amint valaki odaszól a szomszédjának: Nézzé csak, milyen feleszen tartja magát még most is a gazember.”

A menet megáll a tábornokok előtt, az adjutáns és a tüzérek hátrá-lépnek, az elítélt egyedül marad. *Darras* tábornok a kardjával int. Halálos pergéssel dübörögnek ismét a dobok, harsognak a trombiták. A törvényszéki jegyző felolvassa az ítéletet. A tábornok indulatoktól feszülő hangon ezt kiáltja:

– Alfred Dreyfus! Ön nem méltó arra, hogy fegyvert viseljen. A fran-

cia nép nevében kitaszítjuk önt!

Az elítélt ebben a pillanatban a katonák felé fordul, és harsány hangon, messze zengő szavakkal, magabiztos hangon szól:

– Katonák! Ártatlanul taszítanak ki! Katonák, ártatlan embert becstelének meg! Éljen Franciaország! Éljen a hadsereg!

A téren túl örvénylő tömegből, a Place de Fontenoy mögötti utcából mint a hegyről lezúduló szennyes ár, felhangzik az ordítás: „Halál reá! Öljétek meg a zsidót!” Az adjutáns Dreyfushöz lép, leszaggyatja tiszt jelvényeit, a sapkájáról és a hajtókájáról letépi az arany paszományt és az aranyveretes gombokat. Miközben serénykedik, a kapitány önéretes hangon hirdeti igazságát:

– Ártatlan vagyok! Nóm és gyermekeim életére esküszöm! Vive la France!

Az adjutáns feltartóztatatlanul végzi feladatát. Dreyfus kardját kihúzza hüvelyéből, és kettétöri.

Darras tábornok egyébként piros-pozsgás arca sápadt, mint a papír.

Dreyfus kitüntetéssel végezte el azt a katonai akadémiát, melynek udvarán lefokozták. Alaposan ismer-te a katonai rendszabályokat, tudta, mit kell tennie. Átlépte sárba taposott jelvényeit, és a négy tüzér közé állott, akik ismét közrefogták. Emelt fővel, feszesen, katonatiszt módjára járt, mintha ő vezetné a tüzéreket, nem pedig azok őt. „Nézzétek, még most is úgy lépek, mint egy tiszt, aki az országát vezeti!” – kiáltott valaki. Elvonult a helyőrségi ezredek képviselői előtt, az újságírók nyüzsgő hada előtt, a tiszték és a tartalékos tiszték csoportjai előtt, legvégül pedig a rekruták megilletődött csendben várakozó egységei előtt. Amerre járt, hangjától megremgtek a falak: Ártatlan vagyok! – kiáltotta. – Éljen Franciaország!

A tömeg áttörte a kettős rendőr-kordont, megrohamozta a vasrá-csokat, hogy meglinceslje az „áru-lót”. „Öljétek meg a zsidót!” – harsogják. – „Öljétek meg!”

Amikor az újságírók csoportja elé ért, Dreyfus szembefordult velük, és a szemükbe vágta:

– Írják meg holnapra egész Franciaországnak, hogy ártatlan vagyok! Az újságírók, a tiszték szitkok, káromkodások, mocskolódások garmadát zúdídtatták reá.

– Hallgass, nyomorult kutya, Jú-dás, aljas, piszkos zsidó!

Dreyfus, a tüzér kapitány, a vezér-kari tiszt, katonához illő bátorsággal nézett farkasszemet velük.

– Nincs joguk ahhoz, hogy gyaláz-zanak!

A mocskolódásban a tartalékosok voltak a leggyalázatosabbak. Drey-fus csak ennyit válaszolt nekik: – Már történelmet csináltok belőlem!

A tömegben, valahol hátul, a há-zak falához lapulva, egy magas, szé-les vállú férfi szorongott.

A budapesti születésű *Theodor Herzl* újságíró volt. Lapját, a bécsi Neue Freie Presse tudósította a Dreyfus-ügy fejleményeiről. A pári-zsi utcákon hömpölygő pogromlova-gok félelmetes hada csak meg-erősítette abban a hitében, hogy a zsidó népnek ősi földjén kell államot alapítania. „Nép vagyunk, mert külső ellenségeink kovácsoltak bennünket egy összetartozó néppé – írta a még ugyanabban az évben megjelent *Der Judenstaat* című vitairatában. – Asz-szimilálódni nem tudunk és nem fo-gunk soha, mert a népek ezt lehetet-lenné teszik számunkra.”

Amikor a gyalázkodás stációi befejeződtek, az elítélt ismét a kato-nák felé fordult, és nyomatékosan megismételte:

– Katonák! Ártatlan vagyok!

Aztán beültették a törvényszék ko-csijába, melyet Párizsban „salátásko-sárnak” neveznek, és sietve elvágtat-tak. „Amikor a kocszi az Alma-híd fe-lé ügetett, Dreyfus megpillantotta la-kása alakait, ahol három hónappal azelőtt még mit sem sejtve, boldog családi körben töltötte el azokat a szabad órákat, melyeket egy nagyké-

pessgű, fényes karrier előtt álló francia vezérkari tiszt tanulmányai és szolgálata végeztével családjának szentelhetett” – írta dr. Lukács Leó.

***

Tekintsük át röviden azt az utat, mely egy büntetlen ember számára a világ legborzalmasabb börtönszige-tére, a Francia Guayanán fekvő, cá-páktól hemzsegő tengerrel körülvett és gyilkos klímájáról hírhedt Ördög-szigetre vezetett. Alig négy hónap alatt pergett le a világtörténelem egyik legnagyobb bírói tévedése. Ez a pör igazán „nagy pör”-nek nevezhető, és a nagy pörök azon faj-tájához tartozik, melyeket *Eötvös Károly* úgy jelölt meg, hogy „ezer éve folynak és mégsem érnek vé-get”. Amikor 1894 kora őszén a pá-ri-zsi német követségen dolgozó fran-cia takarító, a titkosszolgálat tisztje, egy papírkosárba dobva megtalálta azt a kézzel írott listát, mely a francia tüzérség gyöngyszemeinek tartott 120 mm-es hidraulikus ágyúk adatait tartalmazta, és melyet a né-met követség katonai attaséjának, *Max von Schwarzkoppen* ezredesnek adott át valaki, még senki sem gon-dolta, hogy az ügy, mely kerekedik, jószerivel felforgatja a világot. A kézzel írott lista a valódi áruló, egy bizonyos *Ferdinand Walsin-Ester-hazy* őrnagy műve volt, aki a féltett adatokat valóban áruba bocsátotta. 1896-ban *Georges Picquart* ezredes, majd Dreyfus bátyja, *Mathieu* is bi-zonyítékokat találtak arra, hogy a „bordereau” (lista) nem Dreyfus, ha-nem Esterhazy kézirásával készült. *Picquart*-t elhallgattatták, így történ-hetett meg, hogy amikor Esterhazyt 1898-ban végre hadbíróság elé állí-tották, az ítélőszék felmentő ítéletet hozott. Ekkor jelent meg *Zola J'accuse* (Vádolom) című nyílt leve-le a *L'Aurore* címlapján, melyben azzal vádolta a bírakat, hogy a had-ügyminisztérium utasítására hozták meg ítéletüket. Zolát rágalmazásért elítélték.

1899-ben Dreyfus híveinek sike-rült kioroszkolniuk a perújrafelvé-telt. Az örökös száműzetést először 10 év fegyházbüntetésre enyhítették, majd ugyanez év szeptember 19-én *Émile Loubet* köztársasági elnöktől kegyelmet kapott. Elhagyhatta a börtönt. 1903-ban Dreyfus per-újra-felvételi kérelmet nyújtott be. Ekkor az ellene hozott ítéletet megsemmisí-tették, visszakaphatta katonai rang-ját, őrnaggyá léptették elő. Megkap-ta a Becsületrendet.

Egy bizonyos *Henry* ezredes, aki a bizonyítékok meghamisításában se-gédkezett, öngyilkos lett. Esterhazy a haditörvényszék ítélete elől Angli-ába szökött.

Az „ügy” (l'affaire) megosztotta a francia társadalmat. Az „antidrey-fusard-ok”, akik még a Becsületrend feltűzése után sem hittek ártatlansá-gában, a royalista, nacionalista, mili-tarista, antiszemita jobboldal köréi-ből, míg a „dreyfusard-ok”, akik kezdettől fogva kételkedtek bűnös-ségében, a köztársaságpártiak, a szo-cialisták, az antiklerikálisok, a de-mokraták közül kerültek ki. A két tá-bor küzdelmének köszönhető a bal-oldal előretörése, a hadsereg és az egyház befolyásának meggyengülé-se Franciaországban. Dreyfus jel-képpé vált. Rendíthetetlen bizalma, hite és hűsége, optimizmusa és in-telligenciája, acélos fizikumja és lelki ereje, melyekkel a szenvedéseket el-viselte, példaképpé tette. „A nagy per, a »l'affaire« azért lett nagy, mert a vádlottja is nagy volt...” – fejezte be egyébként a cenzúrától megfosoga-tott cikkét dr. Lukács Leó a Múlt és Jövő 1920. május 14-i számában.

Magén István

Árpádsáv a zsinagógában

(Blikfangos cím, hogy mindenki elolvassa)

„Az Árpádsáv tegnap és ma” cím-mel kényes, sok vitát és indulatot kiváltó, de igen aktuális problémáról szóló időszaki kiállítás szervezett a Holokauszt Emlékközpont (amelyben a zsinagóga is helyet kapott). Céljuk, hogy bemutassák: hogyan él vissza a szélsőjobb történelmi jelképeinkkel és szimbólumainkkal – képmutatva, a turulmadárral és az Árpádsávval. Szembesülhetünk vele, hogy a Horthy- és a Szálasi-rendszer szimbólumai kísértetiesen hasonlítanak napjaink – jó pénzért árusított – „nemzeti radikális” ereklyéihez. A szervezők, tanulságos párhuzamokra rámutatva, egymás mellé tették az 1920–1945 közötti időszak jelképeit és napjaink Jobbik-relikviáit. Kíméletlen és félrebeszélést nem tűrő őszinteséggel mutatják be a fiatal magyar demokrácia fasisztoid mozgalmainak és pártjainak tevékenységét, a nyilas rendszer ideológiáját visszafordító és újraélesztő kommunikációját. A jobboldali politikások és hobbitorénészek egy része által oly lelkesen védelt és álinaív mó-

don kimagyarázott turul a legendák szerint Árpádot, napjaink tapasztalatait nézve viszont indulatot és kirekesztést szül. A kisajátított és aktuálpolitikai gyűlölködésre felhasznált nemzeti jelképek valós és kreált jelentéséről Harsányi Lászlóval, a Holokauszt Emlékközpont igazgatójával beszélgettünk. Tényleg erősödik a szélsőjobb, vagy csak hangosabban üvöltöttek? Mozgalmi jócselekedet vagy zsíros üzlet a nagy-magyarország és Árpádsáv „emléktárgya” árusítása? Milyen zoknit hord egy igaz magyar ember?

– Anélkül, hogy politizálni akarnánk, kiállítunkon a holokauszthoz vezető út bizonyos elemeit és jelképeit olyan kockázatként és veszélyként szeretnénk bemutatni, amelyek következményei és az általuk táplált eszmék bizonyos értelemben újra megjelenhetnek. Ahogy részben már fel is éledtek a szélsőjobb oldali megerősödésével és az antiszemizmus hangosá válásával. A zsidóellenesség nem biztos, hogy növekedett, de szövegeit jobban és töb-
 hallani. Ezeket a szimbólumokat vagy azért vették elő, mert nem tudják, hogy mit csinálnak, vagy ami még rosszabb: nagyon is tudják, miről van szó. A holokauszt megértéséhez hozzátartozik a jelenben újr felbukkanó konfliktusok, veszélyek ismertetése is.
 – Mire alapozza ezt a kijelentését, hogy nem erősödött az antiszemizmus?
 – A kiállításnak volt egy kísérőrendezvénye, konferenciánkon Kovács András szociológus beszélt arról a kutatásokról, miszerint az elmúlt 7-8 évben nem nőtt azok száma, akik nyílt vagy bújtatott antiszemita elveket vallanak. Hangosabbá válásuk egyik oka technikai jellegű, az internet, amelyen a szélsőjobb oldali blogok, honlapok és kommentek következmények nélkül terjedhetnek. Ezek jelentős része tömény ostobaság, a másik része körömföntabbb tagadása, relativizálása a holokausztnak és a náci más bűneinek. A radikális jobboldal és a Magyar Gárda megjelenése és nép-

szerűvé válása részben ennek a túlzott szabadságnak, kontrollhiánynak a következménye. Ezen szervezetek nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy követők és hívek ma már sokkal nyíltabban mernek uszítani, és terjeszteni a nyilas eszméiket. Hogy mi ennek az oka? Erről rengeteg vita folyik a társadalomban...

– Jegyezzük meg, hogy ezek nagy része aktuálpolitikai jellegű. Van helye ezeknek egy múzeumban?

– Intézményünk nem múzeum, hanem emlékközpont, ahol nemcsak lezárt tényekről, hanem elemző megoldásokról is kell beszélünk. Ettől nem hagyom eltántoritani magamat! Ezenkívül van a kérdésnek egy etikai oldala is: kinek másnak, ha nem nekünk kell ezen jelenségek ellen fel-emelnünk a szavunkat? Ha valamilyik párt vagy pártképződmény magára ismer, jól teszi! A megnyitóra egyébként nem hívtunk politikusokat, csak történevszkeket, művészeket, gondolkodó embereket.

– Ön szerint miért durvult el ennyire a közbeszéd?
 – Az antiszemizmus megerősödésének van egy erőteljes politikai protest jellege is: az utcára vonulók egy része kormányellenességét fejezi ki a nyilas szimbólumokkal és a zsidózással. Ez egy stílus, amely azért

terjedhetett meg és terjedhetett el, mert ezt a példát mutattak a politikások lejárato és negatív kampányai-
 kal. Mindezt tetézte még a gazdasági válság, a társadalom frusztráltsága és a tudatlanság. Ormos Mária mondta megnyitó konferenciánkon, hogy „a nyomor istennője” szálláscsinálója és megerősítője minden radikális mozgalomnak.
 – Mikortól jelent meg az Árpádsáv újra a politikai közbeszédben, és miért pont ezt a zászlót emelték ki?
 – Az emberek jelentős részének fogalma sincs arról, hogy mi az az Árpádsáv, amelynek elnevezése már magában is hibás. Árpádnak semmi köze sincs ehhez a jelképhez. Teljesen érdektelen, hogy ezek a zászlók hányszor vágottak és hány sávot tartalmaznak, a lényeg a szándék. Ezek a sávok a 40-es évekre, a nyilasok előretörésére és Szálasi emlékeztetnek. Ők használták újra ezeket ezt a jelképet. Az Árpádsáv először a hírhedt, kifütyült Göncz Árpád-beszéd alatt jelent meg – a botrányba torkollott eseményről szóló film megtekinthető kiállításunkon.

Szilágyi Iván Péter
 (A teljes cikk a mazsihisz.hu oldalon olvasható)

– Az ígéret szép szó! Hát akkor miben lehetek a szolgálatodra, pajtás?
 – Hát abban, hogy miután a tiszt urak elestek, rám maradt a parancsnokság, tanácsot adsz, hogy mitévő is legyek. Itt a hegytetőn nem maradhatunk meg, mert az ágyúval egy szál golyó mizslikbe vág bennünket a muszka.
 Pont mikor ezt mondta, hát éppen akkor csapott be a gránát a mellettünk álló fába, és úgy tört a kettőbe az emberderéknyi fenyőt, mint egy gyufaszál.
 – Szóval innen mennünk kell, pajtás, de hová? Visszavonulni nem lehet, mert azt parancsba hagyta a hadnagy úr – Isten nyugosztalja –, hogy hátra egy tapodtat sem. De még ha azt hagyta volna is parancsba, hogy retráljak, akkor sem tenném, mert mit szólnának baloldalt a bakák, meg jobbkézt a többi huszárok, ha minket futni látának. Hanem a muszka meg csak jön ránk, nálunk meg már fogytán a muníció. Szóval hogy megmondanád, mitévő is legyek ebben a kutyaszorítóban?

sok-sok más kegyeres pajtással együtt, én meg, mikor felértünk a hegytetőre, bánatomban már nem is gondoltam a pipámra.
 ***
 Nagyapó köhögni kezdett, hosszsan, mélyről jövően rázza egész testét a köhögés, aztán hirtelen elnyújtózott, úgy, hogy a gerince is beleroppant, majd csend lett, csak a nagyob-
 bik a lányunoka sírt fel, félig már elszendredve egy pillanatra.
 Nagyanyó nyugtatóan magához húzta a kicsit. Ringatta, megvárta, míg újra elalszik, csak azután hajolt az öreg fölé, és zárta le a szemeit. Sóhajtott, leoldotta a kendőjét, s az öreg arcára terítette, de előbb kibontotta a kendő sarkába kötött bogot, a szájához emelt és lenyelt valamit...
 ***
 Kinn sípszó és mozdony tolatásának hangjai hallatszanak, a hosszú szerelvény megráng és megindul. Éjfél lehet, mert megszólal a mind-

A másodikban feltérelve, a hosszú, feltűzőt szuronyú Mannlicher-puskákra támaszkodva, a legénység. Mögöttük állva, az utolsó karéjban a népfelkelők. Az álló sorban balról a második, kackiásan kifestett zászárba jusszal: a nagyapám!
 Bizony, nem volt sohasem huszár az öreg!
 Csak az utánpótlásnál, a trénnél szolgált, onnan jött haza sebesülten, súlyosan megrökkanva a miskolci kis kefekötőműhelybe. Mindig rugdal-
 tam a kisebb unokák lábát az asztal alatt, ha a huszártörténetét mesélte az öreg. Fel akartam világosítani Licukát meg Tomikát, Zsuzsikát, de nem akartak meghallgattani semmi áron. Ők ott a vagonban, a gázbán is, kis szívük utolsó dobbanásáig hitték – nem is hitték, tudták –, hogy minden úgy történt, ahogy nagyapó mesélte.
 Elégítéssel tartoztam az igazságnak, magának a nagybetűs VILÁGTÖRTÉNELEMNEK. Kivágtam az albumból a nagyapám képét, és áragasztottam a lovas képbe. Remekül passzolt, pontosan beleillett.
 ***
 Izraelben a nagyobbik lányom, Ilána talált rá a képre, és megkérdezte, kit, mit ábrázol. Elmondtam neki a LIMANOVAI CSATA HITELES TÖRTÉNETÉT, szöröl szóra, betűről betűre, mert a szívembe égve megmaradt bennem minden szó. Nemcsak a legendás VÖRÖS ÖRDÖGÖK hőstetteit meséltem el, de elmondtam azt is, mit tettek a KAKASTOLLAS SÁTÁNOK!
 Hogy hol, miért és hogyan halt meg az öreg huszár. Mindég, mindenütt a teljes igazságot mondtam, nem vettem el a történetből és nem tettem hozzá semmit. Egy helyen mégis hazudnom kellett. A lányom sehogyan sem tudta, akarta megérteni, miért hagytuk ellenállás nélkül elindítani magunkat a halálba. Miért nem harcoltunk az élelünkért?
 – Csak asszonyok, öregemberek meg gyerekek voltak velünk, Ilána. A férfiakat már előbb elvitték, és elpusztították Ukrajna mezőin. Meg aztán fegyverünk sem volt, a csendőroknél meg szuronyos puszka kétszáz élestölténnyel, mint a háborúban.
 – Akkor is lehetett volna harcolni, védekezni. Ahol vasút van, ott vannak kövek is, vasdaráb-
 bok! Hát hányan voltak azok a csendőrokok?
 – Sokan, nagyon-nagyon sokan, Ilána. Tíz-
 szer, százszor annyian, mint mi.
 Hogyan tudtam volna neki megmagyarázni, el sem hitte volna, hogy egy tucatnyi pohos helyi rendőr és egy háborús létszámra emelt csendőrszakasz, összesen is kevesebb mint ötven ember terelte a halálba a miskolci zsidókat. Hogy a törvény megtartásának alázata kötözte meg a kezünket, mert a törvényeket mi mindég betartottuk, ahogy az ÍRÁS ezt parancsolta. Hogy nem tudtuk megérteni, és én máig is kép-
 telen vagyok felfogni: azok lettek a legádázabb gyilkosaink, akiknek a törvények megtartása és megtartása lett volna a feladatuk, akik a törvényekre eskü tettek!
 A lányom még sudár növesű hadnagy-
 korbán is sokszor meséltette el velem a LIMANOVAI CSATA HITELES TÖRTÉNETÉT.
 – Miért akarsz annyiszor hallani ezt a szo-
 morú történetet, Ilána?
 – Azért, hogy ha gyermekeim lesznek, szó-
 ról szóra tudjak elmondani nekik, mint a Szentírást, lelkükre kötni, hogy ők is így adják majd tovább fiaiknak.
 Így válnak halhatatlanná a hősök tetteik-
 ben! A bűnösök bűnei pedig nem felejtődnek el soha!

Ez a sok bácsi meg néni mind nekem dől, nem tudom tőlük kinyújtani a lábaimat. Máskor mindig úgy szerettem mesélni nagyapó. Most miért hallgat?

Nagyapó haldoklott. A menorban a sárga csillag fölé kitéve a világháborús kitüntetéseit, és ezért megverték a csendőrök, félholtan tették fel a vagonba. A kis unoka hangjára azonban mégis valahogy fejlődött.

– Jól van, gyerekek, hajoljatok csak közelebb, még egyszer elmesélem a limanovai csatát.
 ***

1914 zimankós télén betört a muszka Magyarországra...

Hej! Megszéppent az öreg király, a Ferenc Józsa. Hívatta nagy hamar a haditanácsba a hadügyminiszterét, de nem az újat, a Tisza Pista-t, mert az csak politizálni tudott, hanem a Hazáti Samut, a zsidót, oszt azt mondja neki:
 – Hallja-e, Samu? Beült az orosz a Kárpátokon át, és most csak özlönk befelé. Hát ha ez így megy, akkor nemsokára itt látom majd lovagolni a kozákokat a Burg falai alatt.
 – Hát bizony, felség, ha azokon a nagy hegyeken keresztül tudott törni az ellenség, akkor azt már meg nem állítja senki... hacsak... hacsak...
 – Hacsak?
 – Hacsak hát a magyar huszárok nem! Az a kérdés, felség, van-e még huszár?
 – Huszárom éppenséggel még akad egy kevés, hanem hát mit tehet a huszár odafenn a hegyeken? Hiszen oda fel nem kaptat a ló.
 – Csak huszár a huszár, felséges uram, ha leszáll is a lórol. Bizony, ha nem hallgat rám felséged, nem küldi oda a huszárokat, a nagy bajnál is nagyobb baj lehet a dolgoból.
 Hát így esett, hogy mi, huszárok, leszállottunk a lórol, és beástuk magunkat a hegygerincen, mint valami baka. A muszka meg csak özönlött be Magyarországra, azaz csak özönlött volna, de mi útját állottuk ám! Hát nagy mérgükben odahozták a Haubitzer-ágyúkat, mert az is volt nekik, de rengeteg ám, és mind a legnagyobbakból, elkezdtek velük löni, hogy csak úgy rengett alattunk a hegy. Mindjárt az első napon elesett a hadnagyunk, a zászlós úr, a helyettese még előbb egy gránátzilánkot kapott a hasába. Volt ott ugyan egy másik zászlós, de annak úgy elhordta a bal karját a golyó, hogy meg sem találtuk a darabját a méteres hóban. Bal kézre tőlünk a bajai meg a marcali gyalogrezed hasalt, jobbkézt meg a jánosalmi huszárok. Szorongatta őket is a muszka, de kegyetlenül. Eborító hideg volt, tenyéryn pelyheken hullott a hó, még szerencse, hogy a lovakat nem hoztuk magunkkal, mind egy szál golyó megfagytak volna a szerencsétlen párok.
 Hát egyszerre csak odakúszt mellém az őrmesterünk, a gyakorlatotéren igen nagy hangja szokott lenni, de most kutyául meg volt ijedve, oszt azt mondja nekem:
 – Ide figyelj, te, Móric komám! Nagy bajban vagyok én mostan, de Isten úgy segítjen engem meg a lovamat is, meghálálom, ha kihúzol a pácoból.
 – Pajtás, hogy van képed éppen hozzám fordulni, amikor zsidó ember létemre mindég engem osztóttál be szombatban istállóországba?
 – Hát szentül fogadom, ezután másképpen lesz. Ezután mindig a löszert szállásolni parancsok szombatontként. Ott nem kell légömböcöket szedegetni, csak sétálsz fel-alá a puskával a válladon, még a pipára rágyújtandó sem lesz szabad, szóval nem tehetsz semmi olyat, amit tilt nekem az a Jebezeus Úristen.

– Hát bizny, felség, ha azokon a nagy hegyeken keresztül tudott törni az ellenség, akkor azt már meg nem állítja senki... hacsak... hacsak...
 – Hacsak?
 – Hacsak hát a magyar huszárok nem! Az a kérdés, felség, van-e még huszár?
 – Huszárom éppenséggel még akad egy kevés, hanem hát mit tehet a huszár odafenn a hegyeken? Hiszen oda fel nem kaptat a ló.
 – Csak huszár a huszár, felséges uram, ha leszáll is a lórol. Bizony, ha nem hallgat rám felséged, nem küldi oda a huszárokat, a nagy bajnál is nagyobb baj lehet a dolgoból.
 Hát így esett, hogy mi, huszárok, leszállottunk a lórol, és beástuk magunkat a hegygerincen, mint valami baka. A muszka meg csak özönlött be Magyarországra, azaz csak özönlött volna, de mi útját állottuk ám! Hát nagy mérgükben odahozták a Haubitzer-ágyúkat, mert az is volt nekik, de rengeteg ám, és mind a legnagyobbakból, elkezdtek velük löni, hogy csak úgy rengett alattunk a hegy. Mindjárt az első napon elesett a hadnagyunk, a zászlós úr, a helyettese még előbb egy gránátzilánkot kapott a hasába. Volt ott ugyan egy másik zászlós, de annak úgy elhordta a bal karját a golyó, hogy meg sem találtuk a darabját a méteres hóban. Bal kézre tőlünk a bajai meg a marcali gyalogrezed hasalt, jobbkézt meg a jánosalmi huszárok. Szorongatta őket is a muszka, de kegyetlenül. Eborító hideg volt, tenyéryn pelyheken hullott a hó, még szerencse, hogy a lovakat nem hoztuk magunkkal, mind egy szál golyó megfagytak volna a szerencsétlen párok.
 Hát egyszerre csak odakúszt mellém az őrmesterünk, a gyakorlatotéren igen nagy hangja szokott lenni, de most kutyául meg volt ijedve, oszt azt mondja nekem:
 – Ide figyelj, te, Móric komám! Nagy bajban vagyok én mostan, de Isten úgy segítjen engem meg a lovamat is, meghálálom, ha kihúzol a pácoból.
 – Pajtás, hogy van képed éppen hozzám fordulni, amikor zsidó ember létemre mindég engem osztóttál be szombatban istállóországba?
 – Hát szentül fogadom, ezután másképpen lesz. Ezután mindig a löszert szállásolni parancsok szombatontként. Ott nem kell légömböcöket szedegetni, csak sétálsz fel-alá a puskával a válladon, még a pipára rágyújtandó sem lesz szabad, szóval nem tehetsz semmi olyat, amit tilt nekem az a Jebezeus Úristen.

– Hát bizny, felség, ha azokon a nagy hegyeken keresztül tudott törni az ellenség, akkor azt már meg nem állítja senki... hacsak... hacsak...
 – Hacsak?
 – Hacsak hát a magyar huszárok nem! Az a kérdés, felség, van-e még huszár?
 – Huszárom éppenséggel még akad egy kevés, hanem hát mit tehet a huszár odafenn a hegyeken? Hiszen oda fel nem kaptat a ló.
 – Csak huszár a huszár, felséges uram, ha leszáll is a lórol. Bizony, ha nem hallgat rám felséged, nem küldi oda a huszárokat, a nagy bajnál is nagyobb baj lehet a dolgoból.
 Hát így esett, hogy mi, huszárok, leszállottunk a lórol, és beástuk magunkat a hegygerincen, mint valami baka. A muszka meg csak özönlött be Magyarországra, azaz csak özönlött volna, de mi útját állottuk ám! Hát nagy mérgükben odahozták a Haubitzer-ágyúkat, mert az is volt nekik, de rengeteg ám, és mind a legnagyobbakból, elkezdtek velük löni, hogy csak úgy rengett alattunk a hegy. Mindjárt az első napon elesett a hadnagyunk, a zászlós úr, a helyettese még előbb egy gránátzilánkot kapott a hasába. Volt ott ugyan egy másik zászlós, de annak úgy elhordta a bal karját a golyó, hogy meg sem találtuk a darabját a méteres hóban. Bal kézre tőlünk a bajai meg a marcali gyalogrezed hasalt, jobbkézt meg a jánosalmi huszárok. Szorongatta őket is a muszka, de kegyetlenül. Eborító hideg volt, tenyéryn pelyheken hullott a hó, még szerencse, hogy a lovakat nem hoztuk magunkkal, mind egy szál golyó megfagytak volna a szerencsétlen párok.
 Hát egyszerre csak odakúszt mellém az őrmesterünk, a gyakorlatotéren igen nagy hangja szokott lenni, de most kutyául meg volt ijedve, oszt azt mondja nekem:
 – Ide figyelj, te, Móric komám! Nagy bajban vagyok én mostan, de Isten úgy segítjen engem meg a lovamat is, meghálálom, ha kihúzol a pácoból.
 – Pajtás, hogy van képed éppen hozzám fordulni, amikor zsidó ember létemre mindég engem osztóttál be szombatban istállóországba?
 – Hát szentül fogadom, ezután másképpen lesz. Ezután mindig a löszert szállásolni parancsok szombatontként. Ott nem kell légömböcöket szedegetni, csak sétálsz fel-alá a puskával a válladon, még a pipára rágyújtandó sem lesz szabad, szóval nem tehetsz semmi olyat, amit tilt nekem az a Jebezeus Úristen.

– Hát bizny, felség, ha azokon a nagy hegyeken keresztül tudott törni az ellenség, akkor azt már meg nem állítja senki... hacsak... hacsak...
 – Hacsak?
 – Hacsak hát a magyar huszárok nem! Az a kérdés, felség, van-e még huszár?
 – Huszárom éppenséggel még akad egy kevés, hanem hát mit tehet a huszár odafenn a hegyeken? Hiszen oda fel nem kaptat a ló.
 – Csak huszár a huszár, felséges uram, ha leszáll is a lórol. Bizony, ha nem hallgat rám felséged, nem küldi oda a huszárokat, a nagy bajnál is nagyobb baj lehet a dolgoból.
 Hát így esett, hogy mi, huszárok, leszállottunk a lórol, és beástuk magunkat a hegygerincen, mint valami baka. A muszka meg csak özönlött be Magyarországra, azaz csak özönlött volna, de mi útját állottuk ám! Hát nagy mérgükben odahozták a Haubitzer-ágyúkat, mert az is volt nekik, de rengeteg ám, és mind a legnagyobbakból, elkezdtek velük löni, hogy csak úgy rengett alattunk a hegy. Mindjárt az első napon elesett a hadnagyunk, a zászlós úr, a helyettese még előbb egy gránátzilánkot kapott a hasába. Volt ott ugyan egy másik zászlós, de annak úgy elhordta a bal karját a golyó, hogy meg sem találtuk a darabját a méteres hóban. Bal kézre tőlünk a bajai meg a marcali gyalogrezed hasalt, jobbkézt meg a jánosalmi huszárok. Szorongatta őket is a muszka, de kegyetlenül. Eborító hideg volt, tenyéryn pelyheken hullott a hó, még szerencse, hogy a lovakat nem hoztuk magunkkal, mind egy szál golyó megfagytak volna a szerencsétlen párok.
 Hát egyszerre csak odakúszt mellém az őrmesterünk, a gyakorlatotéren igen nagy hangja szokott lenni, de most kutyául meg volt ijedve, oszt azt mondja nekem:
 – Ide figyelj, te, Móric komám! Nagy bajban vagyok én mostan, de Isten úgy segítjen engem meg a lovamat is, meghálálom, ha kihúzol a pácoból.
 – Pajtás, hogy van képed éppen hozzám fordulni, amikor zsidó ember létemre mindég engem osztóttál be szombatban istállóországba?
 – Hát szentül fogadom, ezután másképpen lesz. Ezután mindig a löszert szállásolni parancsok szombatontként. Ott nem kell légömböcöket szedegetni, csak sétálsz fel-alá a puskával a válladon, még a pipára rágyújtandó sem lesz szabad, szóval nem tehetsz semmi olyat, amit tilt nekem az a Jebezeus Úristen.

– Hát bizny, felség, ha azokon a nagy hegyeken keresztül tudott törni az ellenség, akkor azt már meg nem állítja senki... hacsak... hacsak...
 – Hacsak?
 – Hacsak hát a magyar huszárok nem! Az a kérdés, felség, van-e még huszár?
 – Huszárom éppenséggel még akad egy kevés, hanem hát mit tehet a huszár odafenn a hegyeken? Hiszen oda fel nem kaptat a ló.
 – Csak huszár a huszár, felséges uram, ha leszáll is a lórol. Bizony, ha nem hallgat rám felséged, nem küldi oda a huszárokat, a nagy bajnál is nagyobb baj lehet a dolgoból.
 Hát így esett, hogy mi, huszárok, leszállottunk a lórol, és beástuk magunkat a hegygerincen, mint valami baka. A muszka meg csak özönlött be Magyarországra, azaz csak özönlött volna, de mi útját állottuk ám! Hát nagy mérgükben odahozták a Haubitzer-ágyúkat, mert az is volt nekik, de rengeteg ám, és mind a legnagyobbakból, elkezdtek velük löni, hogy csak úgy rengett alattunk a hegy. Mindjárt az első napon elesett a hadnagyunk, a zászlós úr, a helyettese még előbb egy gránátzilánkot kapott a hasába. Volt ott ugyan egy másik zászlós, de annak úgy elhordta a bal karját a golyó, hogy meg sem találtuk a darabját a méteres hóban. Bal kézre tőlünk a bajai meg a marcali gyalogrezed hasalt, jobbkézt meg a jánosalmi huszárok. Szorongatta őket is a muszka, de kegyetlenül. Eborító hideg volt, tenyéryn pelyheken hullott a hó, még szerencse, hogy a lovakat nem hoztuk magunkkal, mind egy szál golyó megfagytak volna a szerencsétlen párok.
 Hát egyszerre csak odakúszt mellém az őrmesterünk, a gyakorlatotéren igen nagy hangja szokott lenni, de most kutyául meg volt ijedve, oszt azt mondja nekem:
 – Ide figyelj, te, Móric komám! Nagy bajban vagyok én mostan, de Isten úgy segítjen engem meg a lovamat is, meghálálom, ha kihúzol a pácoból.
 – Pajtás, hogy van képed éppen hozzám fordulni, amikor zsidó ember létemre mindég engem osztóttál be szombatban istállóországba?
 – Hát szentül fogadom, ezután másképpen lesz. Ezután mindig a löszert szállásolni parancsok szombatontként. Ott nem kell légömböcöket szedegetni, csak sétálsz fel-alá a puskával a válladon, még a pipára rágyújtandó sem lesz szabad, szóval nem tehetsz semmi olyat, amit tilt nekem az a Jebezeus Úristen.

– Hát bizny, felség, ha azokon a nagy hegyeken keresztül tudott törni az ellenség, akkor azt már meg nem állítja senki... hacsak... hacsak...
 – Hacsak?
 – Hacsak hát a magyar huszárok nem! Az a kérdés, felség, van-e még huszár?
 – Huszárom éppenséggel még akad egy kevés, hanem hát mit tehet a huszár odafenn a hegyeken? Hiszen oda fel nem kaptat a ló.
 – Csak huszár a huszár, felséges uram, ha leszáll is a lórol. Bizony, ha nem hallgat rám felséged, nem küldi oda a huszárokat, a nagy bajnál is nagyobb baj lehet a dolgoból.
 Hát így esett, hogy mi, huszárok, leszállottunk a lórol, és beástuk magunkat a hegygerincen, mint valami baka. A muszka meg csak özönlött be Magyarországra, azaz csak özönlött volna, de mi útját állottuk ám! Hát nagy mérgükben odahozták a Haubitzer-ágyúkat, mert az is volt nekik, de rengeteg ám, és mind a legnagyobbakból, elkezdtek velük löni, hogy csak úgy rengett alattunk a hegy. Mindjárt az első napon elesett a hadnagyunk, a zászlós úr, a helyettese még előbb egy gránátzilánkot kapott a hasába. Volt ott ugyan egy másik zászlós, de annak úgy elhordta a bal karját a golyó, hogy meg sem találtuk a darabját a méteres hóban. Bal kézre tőlünk a bajai meg a marcali gyalogrezed hasalt, jobbkézt meg a jánosalmi huszárok. Szorongatta őket is a muszka, de kegyetlenül. Eborító hideg volt, tenyéryn pelyheken hullott a hó, még szerencse, hogy a lovakat nem hoztuk magunkkal, mind egy szál golyó megfagytak volna a szerencsétlen párok.
 Hát egyszerre csak odakúszt mellém az őrmesterünk, a gyakorlatotéren igen nagy hangja szokott lenni, de most kutyául meg volt ijedve, oszt azt mondja nekem:
 – Ide figyelj, te, Móric komám! Nagy bajban vagyok én mostan, de Isten úgy segítjen engem meg a lovamat is, meghálálom, ha kihúzol a pácoból.
 – Pajtás, hogy van képed éppen hozzám fordulni, amikor zsidó ember létemre mindég engem osztóttál be szombatban istállóországba?
 – Hát szentül fogadom, ezután másképpen lesz. Ezután mindig a löszert szállásolni parancsok szombatontként. Ott nem kell légömböcöket szedegetni, csak sétálsz fel-alá a puskával a válladon, még a pipára rágyújtandó sem lesz szabad, szóval nem tehetsz semmi olyat, amit tilt nekem az a Jebezeus Úristen.

– Hát bizny, felség, ha azokon a nagy hegyeken keresztül tudott törni az ellenség, akkor azt már meg nem állítja senki... hacsak... hacsak...
 – Hacsak?
 – Hacsak hát a magyar huszárok nem! Az a kérdés, felség, van-e még huszár?
 – Huszárom éppenséggel még akad egy kevés, hanem hát mit tehet a huszár odafenn a hegyeken? Hiszen oda fel nem kaptat a ló.
 – Csak huszár a huszár, felséges uram, ha leszáll is a lórol. Bizony, ha nem hallgat rám felséged, nem küldi oda a huszárokat, a nagy bajnál is nagyobb baj lehet a dolgoból.
 Hát így esett, hogy mi, huszárok, leszállottunk a lórol, és beástuk magunkat a hegygerincen, mint valami baka. A muszka meg csak özönlött be Magyarországra, azaz csak özönlött volna, de mi útját állottuk ám! Hát nagy mérgükben odahozták a Haubitzer-ágyúkat, mert az is volt nekik, de rengeteg ám, és mind a legnagyobbakból, elkezdtek velük löni, hogy csak úgy rengett alattunk a hegy. Mindjárt az első napon elesett a hadnagyunk, a zászlós úr, a helyettese még előbb egy gránátzilánkot kapott a hasába. Volt ott ugyan egy másik zászlós, de annak úgy elhordta a bal karját a golyó, hogy meg sem találtuk a darabját a méteres hóban. Bal kézre tőlünk a bajai meg a marcali gyalogrezed hasalt, jobbkézt meg a jánosalmi huszárok. Szorongatta őket is a muszka, de kegyetlenül. Eborító hideg volt, tenyéryn pelyheken hullott a hó, még szerencse, hogy a lovakat nem hoztuk magunkkal, mind egy szál golyó megfagytak volna a szerencsétlen párok.
 Hát egyszerre csak odakúszt mellém az őrmesterünk, a gyakorlatotéren igen nagy hangja szokott lenni, de most kutyául meg volt ijedve, oszt azt mondja nekem:
 – Ide figyelj, te, Móric komám! Nagy bajban vagyok én mostan, de Isten úgy segítjen engem meg a lovamat is, meghálálom, ha kihúzol a pácoból.
 – Pajtás, hogy van képed éppen hozzám fordulni, amikor zsidó ember létemre mindég engem osztóttál be szombatban istállóországba?
 – Hát szentül fogadom, ezután másképpen lesz. Ezután mindig a löszert szállásolni parancsok szombatontként. Ott nem kell légömböcöket szedegetni, csak sétálsz fel-alá a puskával a válladon, még a pipára rágyújtandó sem lesz szabad, szóval nem tehetsz semmi olyat, amit tilt nekem az a Jebezeus Úristen.

– Hát bizny, felség, ha azokon a nagy hegyeken keresztül tudott törni az ellenség, akkor azt már meg nem állítja senki... hacsak... hacsak...
 – Hacsak?
 – Hacsak hát a magyar huszárok nem! Az a kérdés, felség, van-e még huszár?
 – Huszárom éppenséggel még akad egy kevés, hanem hát mit tehet a huszár odafenn a hegyeken? Hiszen oda fel nem kaptat a ló.
 – Csak huszár a huszár, felséges uram, ha leszáll is a lórol. Bizony, ha nem hallgat rám felséged, nem küldi oda a huszárokat, a nagy bajnál is nagyobb baj lehet a dolgoból.
 Hát így esett, hogy mi, huszárok, leszállottunk a lórol, és beástuk magunkat a hegygerincen, mint valami baka. A muszka meg csak özönlött be Magyarországra, azaz csak özönlött volna, de mi útját állottuk ám! Hát nagy mérgükben odahozták a Haubitzer-ágyúkat, mert az is volt nekik, de rengeteg ám, és mind a legnagyobbakból, elkezdtek velük löni, hogy csak úgy rengett alattunk a hegy. Mindjárt az első napon elesett a hadnagyunk, a zászlós úr, a helyettese még előbb egy gránátzilánkot kapott a hasába. Volt ott ugyan egy másik zászlós, de annak úgy elhordta a bal karját a golyó, hogy meg sem találtuk a darabját a méteres hóban. Bal kézre tőlünk a bajai meg a marcali gyalogrezed hasalt, jobbkézt meg a jánosalmi huszárok. Szorongatta őket is a muszka, de kegyetlenül. Eborító hideg volt, tenyéryn pelyheken hullott a hó, még szerencse, hogy a lovakat nem hoztuk magunkkal, mind egy szál golyó megfagytak volna a szerencsétlen párok.
 Hát egyszerre csak odakúszt mellém az őrmesterünk, a gyakorlatotéren igen nagy hangja szokott lenni, de most kutyául meg volt ijedve, oszt azt mondja nekem:
 – Ide figyelj, te, Móric komám! Nagy bajban vagyok én mostan, de Isten úgy segítjen engem meg a lovamat is, meghálálom, ha kihúzol a pácoból.
 – Pajtás, hogy van képed éppen hozzám fordulni, amikor zsidó ember létemre mindég engem osztóttál be szombatban istállóországba?
 – Hát szentül fogadom, ezután másképpen lesz. Ezután mindig a löszert szállásolni parancsok szombatontként. Ott nem kell légömböcöket szedegetni, csak sétálsz fel-alá a puskával a válladon, még a pipára rágyújtandó sem lesz szabad, szóval nem tehetsz semmi olyat, amit tilt nekem az a Jebezeus Úristen.

– Hát bizny, felség, ha azokon a nagy hegyeken keresztül tudott törni az ellenség, akkor azt már meg nem állítja senki... hacsak... hacsak...
 – Hacsak?
 – Hacsak hát a magyar huszárok nem! Az a kérdés, felség, van-e még huszár?
 – Huszárom éppenséggel még akad egy kevés, hanem hát mit tehet a huszár odafenn a hegyeken? Hiszen oda fel nem kaptat a ló.
 – Csak huszár a huszár, felséges uram, ha leszáll is a lórol. Bizony, ha nem hallgat rám felséged, nem küldi oda a huszárokat, a nagy bajnál is nagyobb baj lehet a dolgoból.
 Hát így esett, hogy mi, huszárok, leszállottunk a lórol, és beástuk magunkat a hegygerincen, mint valami baka. A muszka meg csak özönlött be Magyarországra, azaz csak özönlött volna, de mi útját állottuk ám! Hát nagy mérgükben odahozták a Haubitzer-ágyúkat, mert az is volt nekik, de rengeteg ám, és mind a legnagyobbakból, elkezdtek velük löni, hogy csak úgy rengett alattunk a hegy. Mindjárt az első napon elesett a hadnagyunk, a zászlós úr, a helyettese még előbb egy gránátzilánkot kapott a hasába. Volt ott ugyan egy másik zászlós, de annak úgy elhordta a bal karját a golyó, hogy meg sem találtuk a darabját a méteres hóban. Bal kézre tőlünk a bajai meg a marcali gyalogrezed hasalt, jobbkézt meg a jánosalmi huszárok. Szorongatta őket is a muszka, de kegyetlenül. Eborító hideg volt, tenyéryn pelyheken hullott a hó, még szerencse, hogy a lovakat nem hoztuk magunkkal, mind egy szál golyó megfagytak volna a szerencsétlen párok.
 Hát egyszerre csak odakúszt mellém az őrmesterünk, a gyakorlatotéren igen nagy hangja szokott lenni, de most kutyául meg volt ijedve, oszt azt mondja nekem:
 – Ide figyelj, te, Móric komám! Nagy bajban vagyok én mostan, de Isten úgy segítjen engem meg a lovamat is, meghálálom, ha kihúzol a pácoból.
 – Pajtás, hogy van képed éppen hozzám fordulni, amikor zsidó ember létemre mindég engem osztóttál be szombatban istállóországba?
 – Hát szentül fogadom, ezután másképpen lesz. Ezután mindig a löszert szállásolni parancsok szombatontként. Ott nem kell légömböcöket szedegetni, csak sétálsz fel-alá a puskával a válladon, még a pipára rágyújtandó sem lesz szabad, szóval nem tehetsz semmi olyat, amit tilt nekem az a Jebezeus Úristen.

– Hát bizny, felség, ha azokon a nagy hegyeken keresztül tudott törni az ellenség, akkor azt már meg nem állítja senki... hacsak... hacsak...
 – Hacsak?
 – Hacsak hát a magyar huszárok nem! Az a kérdés, felség, van-e még huszár?
 – Huszárom éppenséggel még akad egy kevés, hanem hát mit tehet a huszár odafenn a hegyeken? Hiszen oda fel nem kaptat a ló.
 – Csak huszár a huszár, felséges uram, ha leszáll is a lórol. Bizony, ha nem hallgat rám felséged, nem küldi oda a huszárokat, a nagy bajnál is nagyobb baj lehet a dolgoból.
 Hát így esett, hogy mi, huszárok, leszállottunk a lórol, és beástuk magunkat a hegygerincen, mint valami baka. A muszka meg csak özönlött be Magyarországra, azaz csak özönlött volna, de

APRÓHIRDETÉS

VEGYES

Hittanoktatás a Hegedűsben (XIII. ker., Hegedűs Gy. u. 3.) minden csütörtök este fél hétkor. 06-20-311-9402.

Üzemorvosi, háziorsosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő-szerda 15-16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Fogorvosi rendelők címe: XIII., Szt. István krt. 4. III. I. Tel.: 320-4778, 06-20-496-2223, dr. Virág Péter.

Örömmel tudatjuk, hogy a Rabbitestület és a Mazsihisz vezetősége megállapodott David Goldberg mohéllal (Németország), aki zsidó gyűzmerkek körülmetelését vállalja. Amennyiben az Ön családjában ilyen szimchá (öröm) van, kérjük, jelentkezzen a Rabbiságon a 413-5580-as telefonszámon vagy a rabbitestulet@mazsihisz.com e-mailen keresztül, hogy a gyermeket Ábrahám szövetségébe felvehessük.

Kereskedő és becsüs ügynokség hagyatékok, gyűjteményt ad-vesz. Tel.: 06-30-928-7792.

Könyvnyomatás, füzetkészítés, színes nyomtatás, plakátnyomatás. Messinger: 315-0264.

Manikűr, pedikűr. Hívásra házhoz megyek. 06-20-551-4580.

Tóratekercsek, tfilenek és mezükék számítógépes ellenőrzése és javítása. Farnadi-Jeruzsámi Márk. Telefon: 06-70-932-8275, e-mail: sofer@sofer.hu, weboldala: www.sofer.hu

Farkas Zsolt vízvezeték-szerelés, gáz-készülék-javítás, lakásfelújítás. Tel.: 242-2028.

Pöttyös bögréjétől a hagyatékaig felvásárolom, szemetét elszállítatom, lakását utána összetakarítom. Harsányi Ildikó, 06-30-209-3463.

24 m²-es üzlethelyiségi kiadó a VII. ker., Síp utcában, hosszú távra. Érdeklődni lehet munkaidőben a 413-5568 telefonon.

Vígszínházhoz közel turistáknak lakás kiadó. Tel.: 06-30-346-2223.

Leinformálható hölggy gyerek, illetve idős úr, hölggy 24 órás felügyeletét vállalja. 06-20-373-6238.

Kozmetika!!! Várom szeretettel vendégeimet a VII. kerületben. Igény szerint az újpesti szeretetotthonba és az Amerikai úti kórházba is elmegyek. Bejelentkezéskor telefonon. Fischer Éva, mobil: 06-20-912-9218, lakás: 786-7797.

Zsinagóga szomszédságában felújított, 76 m²-es, kőser konyhával rendelkező lakás turistáknak napi díjjal kiadó. +36-30-211-1027. Fotók: lakaspiac.hu, roomforrent.hu, e-mail: info@roomforrent.hu

Órajavítás, antik órák teljes restaurálása, esetleg oda-vissza szállítással. Órák, elemek, csatok, óraszíjak (erős

csuklóra is) nagy választékban. Tel.: 06-70-505-5620, napközben. VII., Garay u.-Murányi u. sarok, a Garay térnél. Jung Péter. Web: www.jungoras.hu

Takarítást, főzést (kósért is), vasalást vállal leinformálható, középkorú nő 20 éves gyakorlattal, középfokú végzettséggel. Tel.: 06-30-599-1373.

Logopédus agyvérzés utáni afázia-terápiát, gondozást vállal. 06-30-558-3888.

„Jövőre Jeruzsálemben!” 2010

Országjáró oktatási program

A Komáromi Zsidó Hitközség és a Magyar Zsidó Kulturális Egyesület 2010 tavaszán izraeli utat szervez a budapesti Aviv Travel utazási iroda közreműködésével, megfelelő számú érdeklődő (minimum 15 fő, maximum 50 fő) esetén. Az egyhetes, önköltséges utazás során terveink szerint végigjárjuk az ország jelentősebb nevezetességeit. Az útra bárki jelentkezhet, vallási hovatartozástól függetlenül. Kérjük az érdeklődőket, hogy előzetes részvételi szándékukat minél hamarabb jelezzék a kile@menhaz.sk címen vagy a 06-70-221-1983-as telefonszámon. Budapesti jelentkezés: Aviv Travel, 1075 Budapest, Síp utca 12., tel.: 462 0477.

A program ára 1200 euró/fő

A részvételi díj az alábbi szolgáltatásokat tartalmazza:

- Utazást Komáromból Budapestre és vissza
- Repülőjegyet reptéri illetékekkel
- 4 éjszaka szállást Jeruzsálemben a 4 csillagos Prima Royale Hotelben (kétágyas szobában)
- 3 éjszaka szállást Tel-Avivban a 4 csillagos Grand Beach Hotelben (kétágyas szobában)
- Reggelit és vacsorát
- A programban felsorolt kirándulásokot magyar nyelvű idegenvezetővel
- Transzfereket légkondicionált buszokkal
- Az autóbusszos belföldi utazásokat Izraelben

Az utasbiztosítást mindenki egyéni levelt intézi, az Aviv Travel felajánlja a szolgáltatást.

Tervezett program, amely még változhat:

2010. április 14., szerda (Sálom, Izrael)

- 5:30: Indulás Komáromból Budapestre
8:00: Találkozó a budapesti Ferihegy 2/B terminálján az EL-AL légitársaság pultjánál.
10:45: Utazás Tel-Avivba az EL-AL menetrend szerinti járatával
14:55: Érkészés Tel-Avivba
Transzfer Tel-Avivból Jeruzsálembe, légkondicionált busszal
17:30: Szállodai szobák elfoglalása (Hotel Prima Royale Jerusalem 4*)
Cím: 3 Mendele Street Jerusalem, Jerusalem, Israel
Web: http://www.prima-hotels-israel.com/prima_royale.htm
Délutáni séta Jeruzsálemben
20:00: Vacsora
21:00: Üdvözet a Szentföldön – útinéző közös beszélgetés
Szállítás Jeruzsálem

2010. április 15., csütörtök (A múlt nyomában)

- 7:30: Reggeli
8:30: Egész napos kirándulás a Massadára és a Holt-tengerhez, magyar nyelvű idegenvezetővel.
Füüdözési lehetőség a Holt-tengerben (szabad strandon).
17:00: Visszatérés Jeruzsálembé.
19:30: Vacsora
Szállítás Jeruzsálem

Hírek, események röviden

– **Adományok.** Szegő László 30 000 Ft-ot küldött a Szeretkórház betegeinek.

– **Holokauszt Emlékközpont.** Cím: Budapest IX., Páva utca 39. Nyitva: hétfő kivételével naponta 10-18 óra között. Telefon: (1) 455-33-33. Honlap: www.hdke.hu. E-mail: info@hdke.hu

HÁZASSÁG

18 év tapasztalatával várom önt, amennyiben társra vágyik. Az emberi sorok segítése, a társkeresés számomra hivatás. Nyugdíjasoknak kedvezmény. Elérhetőségeim: Györgyi asszony, 326-5989, reggel 8-10-ig, este 20-22-ig. E-mail: gyorgyi11@vivamail.hu

Jó megjelenésű, 68 éves zsidó férfi társat keres, 59-65 közötti hölgyet. Tel.: 06-70-208-9081.

Egyedül élő, független, gyermektelen, szolid, kedves, jószívű 80 éves úrral megismerkednék élettársaként. Én 73 éves vagyok. 06-20-416-9045, 06-48-311-212.

2010. április 16., péntek (Közösségünk története)

- 7:30: Reggeli
8:30: Délelőtt látogatás a Jad Vasem Múzeumban és Herzl Tivadar sírjánál, az Olajfák hegyének megtekintése, magyar nyelvű idegenvezetővel. Délután séta Jeruzsálem óvárosában.
18:00: Közös kabbalát sabbát, szombat-fogadás és tanítás az ünnep hagyományairól. A szombat és a zsidóság címmel
20:00: Vacsora
Szállítás Jeruzsálem

2010. április 17., szombat (Élvezd a sabbatot!)

- Részvétel a reggeli imán (opcionális)
9:00: Reggeli
10:00: Szombati tanulás: Jeruzsálem, világvallások Szent városa
15:00: Élet az új hazában I. – találkozó Komáromból elszármazott hittestvéreinkkel
20:00 Jom házikáron megemlékezés és A modern izrael története című előadás
Szállítás Jeruzsálem

2010. április 18., vasárnap (Jom házikáron – az emlékezés napja)

- 7:30: Reggeli
8:30: Egész napos kirándulás, melynek során megállunk a Jordán folyó völgyében, ellátogatunk Tibériaszba, a Genezáreti-tó partjára, majd felkapaszkodunk Cfatba, a Kabbala városába, ahol a tervek szerint megtekintjük a Magyar Ajkú Zsidóság Emlékmúzeumát. Cfatról a libanoni határhoz, Ros Hánikrára utazunk. A Földközi-tenger partján, Haifán át érjük el Tel-Avivot. Az út során magyar nyelvű idegenvezető kísér minket.
18:00: Szállodai szobák elfoglalása Tel-Avivban. (Hotel Grand Beach Tel Aviv 4*)
Cím: 250 Hayarkon Street, 63113 Tel-Aviv
http://www.grandbeach.co.il
19:30: Vacsora
20:30: Izrael 62. születésnapjának ünneplése a tel-avivi Rabin téren
Szállítás: Tel-Aviv

2010. április 19., hétfő (Jom háicmáut – a függetlenség napja)

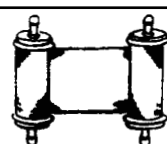
- 9:00: Reggeli
Egy nap Tel-Avivban családi találkozókra, pihenésre...
17:30: Élet az új hazában II. – találkozó Komáromból elszármazott hittestvéreinkkel
19:00: Vacsora
Szállítás: Tel-Aviv

2010. április 20., kedd (A modern Izrael)

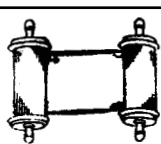
- 8:30: Reggeli
9:30: Tel-avivi városnézés és Jaffó művésznegyedének megtekintése, magyar nyelvű idegenvezetővel.
17:30: Mit viszek magammal? – útlezáró foglalkozás
19:00: Vacsora
Szállítás: Tel-Aviv

2010. április 21., szerda (Ki gépen száll fölébe...)

- Reggeli hidegcsomagban
03:30: Transzfer a tel-avivi Ben Gurion reptérre
07:05: Indulás Budapestre az EL-AL menetrend szerinti járatán
09:35: Érkészés Ferihegy 2/B terminálra
12:00: Érkészés Komáromba

IMAI DÓK

Templomok	Péntek	Szombat	Péntek	Szombat
	este	reggel	este	reggel
	Jan. 1.	Jan. 2.	Jan. 8.	Jan. 9.
Hősök	17.00	9.30	17.00	9.30
Frankel L. út 49.	17.30	10.00	17.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	16.00	9.30	16.10	9.30
Vasvári P. u. 5. (Iubavicsi)	17.30	9.00	17.30	9.00
Thököly út 83.	17.30	9.00	17.30	9.00
Hunyadi tér 3.	16.00	9.00	16.10	9.00
Bethlen tér 2.	17.30	9.30	17.30	9.30
Nagyfüvös u. 4.	16.00	8.00	16.10	8.00
Rabbiképző-ORZSE				
(Bércsocs u. 2.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	16.00	8.00	16.10	8.00
Alma u. 2.	16.00	8.45	16.10	8.45
Kórház				
(Amerikai u. 53.)	16.00	7.30	16.10	7.30
Páva u. 39.	18.00	9.30	18.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	17.00	9.30	17.00	9.30
Berzevicsy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.00	9.00	18.00	9.00
Vesegrádi u. 3.	16.00	9.00	16.10	9.00
Desseffly u. 23.	16.00	9.00	16.10	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		8.45		8.45
Lauder iskola (Budakeszi út 48.)	18.00		18.00	
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	17.00		17.00	
Vidéken				
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	17.00		17.00	
Vác (Oberlander Endre tér 1.)	17.00		17.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	17.00		17.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	17.00	9.00	17.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	15.50	8.00	16.00	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	15.50	8.00	16.00	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	16.00	8.00	16.15	8.00
Pécs (Füredő u. 1.)	17.30	10.30	17.30	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	17.00		17.00	
Szombathely	17.00		17.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	17.00		17.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	17.00		17.00	
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)	17.00		17.00	
	NAPTÁR			
Január 1. péntek	Tévét 15.	Gyertyagyújtás: 3.45		
Január 2. szombat	Tévét 16.	Szombat kimenetele: 4.56		
Január 8. péntek	Tévét 22.	Gyertyagyújtás: 3.52		
Január 9. szombat	Tévét 23.	Szombat kimenetele: 5.03		
		Újholdhirdetés		
Január 14. csütörtök	Tévét 28.	Jom kippur kátán		

Elment a legrégebbi VAC-os

Életének 97. évében elhunyt Sárkány István, a magyar tornasport egyik legrégebbi harcosa. Egész életét ennek a sportágnak szentelte. Már középkorban kitünt tehetségeivel és szorgalmával. Nevéhez kötődik az első középiskolai tornász bajnoki cím, amelyet az idősebbek KISOK-bajnokságnak ismertek. A hazai tornasport első fénykorának idején – *Pelle István* 1932-ben két olimpiai elsőséget szerzett – került az élvonalba. Mint több szerez is kiemelt szerepet a magyar válogatottban. Az MTE-ben kezdte versenyzői pályafutását, majd a mindmáig egyetlen zsidó klubban, a VAC-ban folytatta. A magyar bajnokságok során egy egyéni és egy csapatbajnoki győzelmet ért el, de rengeteg érmet szerzett bajnoki versenyeken. A második világháborút követően a Vörös Meteorban folytatta (mert a VAC-ot időközben megszüntették), és itt is fejezte be versenyszerű sportolását.

Feleségül vette *Keleti Ágnest*, aki Helsinkiben (1952) és Melbourne-ben (1956) összesen öt olimpiai bajnokságot szerzett, sőt, a magyar hölgyek közül elsőként lett világbajnok. Jóval eredményesebb lehetett volna, ha 1948-ban Londonban nem sérül meg súlyosan.

A tornasportban betöltött sokrétűségét jelzi, hogy Sárkány volt a MOTESZ (tornászövetség) főtárosa (1948-1963), a férfiválogatott edzője (1968-1974). Ő dolgozta ki két sportággá vált terület, a sportakrobatika és a sportgimnasztika versenyrendszerét. Sportbeli tevékenysége során testnevelő tanári végzettséget is szerzett, sőt, mesteredzői címet is kapott.

Az utóbbi évtizedekben rendszerint a fiatal szakemberek jártak hozzá Kispesten, ahol szeretettel élt harmonikus családi életet. A magyar tornasportnak és a zsidó sportnak is fájdalmas veszteséget jelent halála.

Lévai György

Fohász

Sábbati gyertyák fényéről
Álmodom
Génjeimben lobognak
Várom a jelet
Nyújtson felém kezét
Az Örökkévaló
Adja vissza elveszett
Szombati csöndem,
A békét
Jeruzsálem falai alatt.

Sándor Judit

Gázszerelés

Gázberendezések, gázvezeték időszerű kötelező ellenőrzése (2008. XL. tv. 89.§ [6])
Vízóraszerelés

Fűtés – mázolás – burkolás

Fűtésszerelés, fűdőlőszoba-felújítás
FRANK 1063 Budapest, Szív u. 28.
Tel.: (1) 331-5743, 06-30-932-3615

Kérjük, segítse személyi jövedelemadója 1%-ával a ma már igen idős **Jad Vasem-kittüntetett**et, akik 1944-ben életük kockázatával zsidó üldözötteket mentettek meg. Igaz Emberekért Alapítvány. Adószám: 18040094-1-42. Kérjük, hogy lehetősége szerint küldjön adománnyal is fejlessze ki háláját a **Jad Vasem-kittüntetett**ek iránt, a vészorkszakban keveseknél tapasztalt kimagasló emberségükért. Csekk napközben igényelhető a 341-1261 telefonszámon.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja

1075 Budapest, Síp u. 12.

Telefon/fax: 322-2829

E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsihisz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 3120 Ft

Külföldre 5760 Ft/év

USA és Izrael: 6240 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUHB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizethető a kiadónál.

Postacsekk: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk

intézése a 06-(80)-444-444-es ingyenes

zöldszámon.

Szedés: WolfPress Nyomdaipari Kft. Nyomtatás:

VESZPRÉMI NYOMDA ZRT.

ISSN 0133-1353

Tudósítás a Szeretetkórház jótékonyági estjéről

A szokásoknak megfelelően idén is a várbeli Hilton bálterme fogadta a Mazsihisz Szeretetkórházának műsoros jótékonyági díszvacsorájára érkezőket.

A megjelentek protokolláris felsorolását mellőzendő, csak érzékeltetésül: Izrael Állam nagykövete asszonya és a diplomáciai testületek más prominensei, a BZSH-Mazsihisz elnökei, ügyvezető igazgatója, vidéki templomkörzetek első emberei az ország szinte minden szegmenséből, élvonalbeli művészek, az irodalmi és zenei élet kiválóságai, kis- és nagyvállalkozók, politikusok, közéleti személyiségek, jogászok, orvosprofesszorok, ismert és új mecénások, közel négyszáz tenni-adni-segíteni, jobbitani akaró ember.

Deutsch Zsuzsa, a Szeretetkórház igazgató főorvosa üdvözölte a hatodik alkalommal megrendezett esemény vendégeit és fellépő művészeit. Elmondta, hogy korábbi tervével ellenkezően miért is döntött a hagyomány folytatása mellett, pontosabban rávilágított arra, miről is szól ez a program. Egyebek mellett beszélt az országonként más és más adományozási szokásokról, az egészségügy forráskeresési kényszeréről, a kapcsolatteremtésről. Úgy gondolom – emelte ki –, hogy ez a zsúfolásig megtöltött bálterem is intézményünk hitelességét támasztja alá.

Az igazgató asszony szólt a szervezés időszakáról, az utolsó ütem feszített tempójáról. Köszönetet mondott mindazoknak, akik nélkül az esemény nem jöhetett volna létre, így mások mellett a befogadó szálloda igazgatójának, a mívés meghívók elkészítetójének, a vacsorát biztosító Carmel étterem első emberének és munkatársainak, az értékes tombolanyereményeket felajánlóknak.

A programok és a szereplők bemutatását személyes kis anekdotákkal fűszerezve idén Deutsch Zsuzsa vállalta magára. Ungvári Tamás sok más mellett beszélt a jelentős számú

Deutsch Zsuzsa a mikrofon előtt, Fegya és Dunai Tamás társaságában

amerikai zsidó íróról, az esélyekről, a zsidó humor önironikus voltáról, a humor fegyverének használatáról. Hazai példákat is említett, köztük Örkényt, Karinthyt. Jávori Ferenc (Budapest Klezmer Band) és Dunai Tamás színművész odesszai, úgynevezett kocsmadalokat adtak elő.

A következő műsorszám a felejthetetlen Darvas Szilárd zeneszerző-zongoraművész Ferenc fia és Oravecz Mária előadása volt. Elhangzott egy tüzes tangó és korabeli filmklágerek.

Csákányi Eszter színművész a tőle

megszokott és szerethető stílust hozta el, az iróniát harsány humorra tudta változtatni, remek volt hallgatni.

Nyári Károly dzsessz-zongorista, aki a világot bejárva szinte minden jelentős művészt szórakoztathatott már, ez alkalommal saját hófehér hangszerét ideszállítatva, Edit és Aliz lányával közös produkcióban lépett fel.

Az est utolsó szereplője Mága Zoltán volt, akinél – mint Deutsch Zsuzsa elmondta – nem marketingfogás a jótékonykodás, hiszen nagyon gyakran ajánlja fel koncertjei bevételét a rászorulóknak. Blokkjában Illés Klaudia és Kamarás Eszter működött közre.

Műsora után Mága Zoltán beszélt a „Szeretet hídja” zenei közvetítős szerepéről, arról a kezdeményezéséről, miszerint száz, szakraális helyen tartott koncertjének bevételét nemcsak célokra ajánlja fel, közülük a december 16-ai előadását a Szeretetkórház bankszámlájára utalja majd át.

Flór Gábor és zenekara a fellépők előtt és után búvólte el játékaival a megjelenteket.

Az igényes műsort a kulináris élmény követte, a Carmel bőséges és ízletes kínálatából választhattak a vendégek, majd az est végén kisorsolták a tombolatárgyakat.

GálJuli

KÖNYVISMERTETŐ

Domán István: Menekülés

Egy zsidó fiatalember New Yorkban

„Az idők mélyén, az őserdőben menekült az ember az oroszán elől, és felmászott egy menedéket kínáló magas fára. Ott fenn a magasban észreveszi, hogy a fa egyik ágáról egy óriáskígyó tekerődik feléje... Rémületében a folyóba veti magát, amely alant csillogó kékségében a biztonságot sugározza feléje. És ott már vár rá egy éhes aligátor...”

E tanmeséhez hasonló ki-látástalan helyzetbe sodorja a könyv szerzőjét a huszadik század történelme. A század első felében származása miatt a gyilkos náci hordák törnek az életére. A vész elmúltával kezdetben oltalmat remél az új rendben, de hamar nyomasztóvá válik számára a diktatórikus berendezkedés, így végül 1956-ban a nyugalom, a biztonság és a stabil élet reményében New Yorkba menekül.

A szabadság áhított földjén azonban emberfeletti küzdelmet kell folytatnia a megélhetésért, a beilleszkedésért, s rá kell jönnie, hogy a hidegháborúval, a faji megkülönböztetéssel és a pangó gazdasági helyzettel küzdő Amerika sem kínálhat számára megnyugvást: hamarosan nemcsak mindennapi megélhetése, de az élete is veszélybe kerül.

A szerző olvasmányos, magával ragadó stílusban kíséri az olvasót az ötvenes-hatvanas évek New Yorkjának korántsem biztonságos rengetegén keresztül. Saját élményei, valamint a megismert színes emberi sorsok segítségével remek képet fest e politikai és társadalmi feszültségekkel terhes korról.

Domán István főbbi az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem professzora, a zsidóság kultúrtörténetével foglalkozó könyvek szerzője (A talmudiskolák titkai; A Talmud matróza; Rettegés) és fordítója (Talmud – Részletek, kommentárok magyarul; A Babilóniai Talmud).

Terjedeleme: 416 oldal. Ár: 2990 Ft. Kapható a kiadónál és a könyvesboltokban. HÁTTÉR Kiadó Kft., www.hatterkiado.hu, hatterkiado@hatterkiado.hu, (06 1) 320 8230, 1134 Budapest, Váci út 19., 11–12-es épület.

Mi a csuda?

Chág chanukka száméach – örvendj chanukka ünnepén! Szeretünk volna. De évről évre kisebb-nagyobb atrocitások kísérik a szabadteri „örömöt”. (Pesten a késő esti órákban trágár zsidózások közepette levizelték a Nyugati téri chanukiját, Bécsben egy palesztin elkapta a rabbi kezét, és szabályosan leharapta az ujját, Kisinyovban ledöntötték az óriás gyertyatartót és keresztet állítottak a helyére – és lapzártánkkor az ünnep végéig még három nap van...)

Édes jó Istenem! Az, hogy a világot hat nap alatt teremtetted, legalább akkora csoda, mint az ominózus olajé. Add, hogy Amerikából jött barátaink ne fürkássék ki valamelyik szent könyvünkből, hogy a sábbátot is nyilvánossá kell tenni...

(kápé)

Kommentár

„A parancs az, hogy a chanukkamécset az utcához legközelebbi bejáratnál kell meggyújtani, a csoda nyilvános elismerése céljából (...) A mi időnkben azonban, amikor idegen népek között lakunk, abban a helyiségben kell meggyújtani a mécsset, amelyben lakik az ember (...)”

Kicur Sulchán Áruch 139,7

***

„Az tanítják a rabbik: tilos a chanukkamécset az ajtón kívülre állítani. Ha emeleten lakik, gyújtsa az ablakban, hogy kívülről látható legyen. Akkor viszont, ha veszély fenyeget, helyezze az asztalra és ott gyújtsa.”

Talmud Sábbát 21,b

Programajánlat

JANUÁR

Generációk Klubja

(Hunyadi tér 3., főemelet)

4., 15.00: Új naptári év, régi dal-lamok: Szirmai Zoltánnal.

11., 15.00: Spánn Gábor újság-író, a Ludas Matyi utolsó fő-szerkesztője lesz a vendégnünk.

18., 15.00: Deák Gábor (a Terma Zrt. művészeti igazgatója) Virtuális városnézés a Tereztvárosban II. előadás-sorozatát folytatja.

25., 15.00: Vencel György kántor Hetizakasz – hét közben címmel tart előadást.

Spinoza Ház

(1074 Budapest, Dob utca 15.)

6. (szerda) 18.00. Lélek-kontroll Klub

7. (csütörtök) 19.00: Címzett ismeretlen

13. (szerda) 19.00: Leltár. Tallós Rita estje

14. (csütörtök) 19.00: Heller Ágnes estje

16. (szombat) 19.00: Bächer Iván és Gyabronka József estje

17. (vasárnap) 19.00: Orosz-zsidó dallamvilág

19. (kedd) 19.00: Ephraim Kishon írásai alapján: A színház kész kabaré

21. (csütörtök) 19.00: Egyperces szerelmek

23. (szombat) 19.00: Harmonika Tabányi módon

24. (vasárnap) 19.00: 16. zsolttár. Volt egyszer egy színház...

25. (hétfő) 19.00: JABARO koncert

26. (kedd) 19.00: Világ Irodalmi Paródiák

27. (szerda) 19.00: Bel-Villon-gás XXI: Székelyi József estje

28. (csütörtök) 19.00: Bächer Iván és Gyabronka József estje

30. (szombat) 19.00: Fiúk, lányok. A Baltazár Színház előadása

31. (vasárnap) 19.00: Moving experiences. Jay Mille

Keresse a hírlap árusoknál és az Inmedio Relay PÖNEM boltokban! magazin 225 Ft

Előfizetés: Pönem, 1242 Bp., Pf: 294, email: ponem@freemail.hu

KERTÉSZ, IMRE

LAKÁS, ÉPÜLET FELÚJÍTÁSA

- Alpinista módon homlokzatjavítás, tetőfedés
- Gázberendezések, gázvezetékek felülvizsgálata (hatósági engedéllyel)
- Műszaki vezetés, árajánlat-készítés hitelfelvételhez is

FRANK (alapítva: 1892/1972)
Tel./fax: (1) 331-5743
E-mail: frank1063@t-online.hu